

Valódiság jelöl:

kitűnő és hathatós voltuknál fogva már 40 év óta a legjobb hírnevnek örvendő különlegességeink

Dr. Suin de Boutemard zamatos fog-szappana

a fogak és foglusa épentartására és tisztítására a legjobb és legbiztosabb szer; 1/2 és 1/3 csomagokban 70 és 35 kr-ával.

Dr. Borchardt illatos növény-szappana

igen ajánlható az annyira kellenetlen szepő, pörse-nés, pattanás, s más egyéb bőrtisztalanságok, az ér-des, száraz és sárga bőr ellen, egyszerűsággal a legkittű-nőbb pipere-szappan. Eredeti csomagokban bepe-csételve 42 kr.

Dr. Hartung növényhajkenőse, legjobbnak elismert hajerősítő s hajkihullást gátló hajkenőcs, tége-lyekben 85 kr-ával.

Dr. Hartung kinahéj-olaja, a haját erősítő olaj, mely annak puhasságot s fényt kölcsönöz. 85 kr-ával.

Dr. Lindes tanár növényi rudacs hajkenőcs, eredeti darabokban 50 kr-ával.

Balzsamos olajbogyó-szappan 35 kros csomagban. Dr. Béringuer zamatos korona-szesze, az Eau de Cologne quintessenciája, eredeti üvegekben 1 forint 25 kr. és 75 kr.

Dr. Béringuer fügyökér-hajolaja, üvege 1 frt. Leder testvérek balzsamos földi dióolaj-szap-pana, egy drb 25 kr., 4 darabos csomag 80 kr.

Valamennyi fentebb elősorolt szab. cikk valódi minőségben a következő magyarországi raktarak-ban kapható:

Budapest: Török József gyógyszerháza, király-utca 12. szám alatt.

- Továbbá: Kochmeister Frigyes útdai, Nerada Nándor és Thallmayer és Seitz gyógyszereseknél.
- Alsó-Kubin.** Tyroler Józ. Arad. Ring gyógyszerés, Elies Armin. Ar-Mároth, Hiltó K. gyógyszer. Barta, Toperczer Alb. gy. Balassa-Gyarmat, Cserevnyák György, Kanitz Ö. gy. Besteröze, Kelp Fer., Fieischer testvérek. Bács-Csaba, Varságh Béla. Bonyhád, Straicher B. Brassó, Roth Victor, Jekelius N. Müller Gy. gy. Cegléd, Bohus L. gy. Cserevnyák, Sehnirch Ignác, Golichowaky J. gy. Schmeidt és Fontin. Debrecen, Csanak J. Dr. Rot-schnek v. Emil, gy. Gerebly F. Deés, Brügovits és Rehak. Dobóvá, Balkány S. Eger, Köllner Lőrincz gyógyszer. Eperjes, Osswald D. Göbölty József gyász. Fiume, Pavacic testv. gyógyszer. Fogaras, Gleiss E. gyógyszer. Földvár, Nádhera Pál és. Hajdu-Böszörmény, Lányi M. gyógyszer. Hód-Mező-Vásárhely, Kiss Gyula gyógyszer. Kaposvár, Lejperg Gyula. Kassa, Eschwig Flodoardo Ede, Quirfeld K., Strauss D., Megay G. A., Wandraschek Kár. gyász. Kismács, Georovich K. gy. Kézdi-Vásárhely, Fejér L. Sái. Kolozsvár, Székly M. gyász. Kovács F. és fia. Komárom, Fekete Gyula, Kovács gyász. Graber L. Körnösőháza, Ritter L. J. Lengyelóti, Harasny L. Léva, Bojeman gy. Schubert Pál. Liptó-Szt-Miklós, Balló L. gy. Lőcs, Klein Sándor. Lugos, Vertes Lajos gyász. Makkó, For A. gy. Laurensky István, gyász. Marosvás, Isztl Nándor. Maros-Ujvár, Ersek, Ujvári S. M. Vásárhely, Kapp és Eckwert. Medgyes, Breckner Károly. Miskolc, Dr. Szabó Gy., Rácz Jenő, Ujházy Kálmán gy., Weidlich Pál. Mohács, Szendrey Jenő gyász. Munkács, Traxler Fr. gyász. Nagy-Bánya, Haracek József és fia.

valamint Magyarország legtöbb nagyobb gyógyszerházaiban, illatszert- és gyógyszerkereskedésében.

ÓVÁS! Hamisítványoktól, nevezetesen a Dr. Suin de Boutemard-féle fogszappana és a Dr. Borchardt-féle illatos növény-szappan gyakran előforduló hamisítványaitól mindenkit óvunk. 4338

Számtalan hamisító és hamisítások elárústitói sujtattak már eddig is Bécsben és Prágában törvénytlen, érzékeny pénzírságban.

Raymond és társ., cs. kir. szabadalom tulajdonosok Berlinben.

Nines többé fejfájás!
D. GÖTZ MIGRAINE-PORA
huszonöt év óta egyedül, ideges, rheu-maszerű, sőt gyomorból származó fej-fájás ellen a legjobb sikerrel használtott, mit több ezerre menő köszönet-nyilvánítás bizonyít. Utolsó időben a **MADRIDI UDVAR** feltűnő eredménnyel használta. 1 doboz ára haszn. utasítás. 2 frt. 1 kis próba-doboz 1 frt. Eredetiben kapható **Fáykiss József nagy Kristófhoz** az. gyógyszerházaiban Budape-sten, továbbá **Török Józsefnél**, király-utca Postai megrendelések azonnal eszközölteknk.

Horgony-Pain-Expeller.
Ezen rég jönnek bizonyult bedörzsölést csúsz, köszvény, tagszaggatás stb. ellen legjobban ajánlhatjuk a t. cz. közönség figyelmébe. Egy üveg ára 40 és 70 kr. és a legtöbb gyógyszerházaiban kapható.
Csak horgonyval valódi!

KWIZDA FER. JÁNOS
osztr. csász. és kir. és román kir. udv. szállító kerü-leti gyógyszerész Korneuburgban, Bécs mellett.
Évek hossza során át jónak bizonyult, fájdalom csillapító házi szer, a **köszvény-, csusz- és idegbajoknál**.
Kérik a védjegyre ügyelni a határozottan **KWIZDA-féle köszvény-folya-dékok** kérni. — Kapható valamennyi gyógy-szerházaiban. — Főraktárhelyiség Magyarország részére: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerésznél Buda-pestben, király-utca 12. sz.

Legjobb és Leghíresebb
Pipere Hőlgypor
La VELOUTINE
Különleges Rizpor
BISMUTTAL VEZÍTVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

EREDETI OBERNDORFI RÉPAMAG
továbbá egyéb gazda-sági konyhakerti és virág-magvak.
SZÁVOSZT ALPHONS
MAG-KERESKEDÉSÉBEN
BUDAPEST,
V. Arany János-utca 11.

PARIS
GRANDS MAGASINS DU
Printemps
NOUVEAUTÉS
Ingyen és Bérmentve
küldjük a legújabb divatot tartalmazó nagy illusztrált Catalogust a nyári évadra. Megkeresések czimzendők:
JULES JALUZOT & Co
PARIS
Ugyancsak bérmentve küldetnek a Prin-temps oriai raktárán levő szövetek mintái, árat és fajt lehetőleg meghatározni kérünk. Expedíció Magyarország részére portómentesen 25 franktól kezdve. Vámentes küldemények föltételei a Cata-logusban. Továbbító-és vámkezelési házuk: **Salzburgban, Mozartplatz, 4.**
Levelezés Magyar nyelven.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megint és minden könyvtárban kapható:

Az év tizenkét hónapja.
Mezei és kertgazdászati teendők havi emlékeztetője.
Kiváló tekintettel hazánk éghajlati viszonyaira.
Irta
Dr. FARKAS MIHÁLY.
Ára füzve 60 kr.

TÜNDÉRMESÉK.
Perrault, D'Aulnoy grófné és Leprince de Beaumonté után
francziából fordította
Harasztiné Récsi Jolán.
Ára füzve 1 frt 50 kr. — Vászonkötésben 2 frt.

MEGHIVÁS
a „Pesti magyar kereskedelmi bank“
350. rendes közgyűlésére,
mely 1892. évi márczius 24-én d. u. 6 órakor a bank helyiségében megtartatni fog.

TÁRGYAK:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelő-bizottságnak jelentése a mérleg megállapítása, a nyere-mény felosztása iránti határozat és a felmentvény megszavazása.
3. Az igazgatóság előterjesztése, a bank 50 éves fennállásának alkalmából.
4. Az igazgatóság javaslata, a részvénytőke felemelése iránt és ezzel kapcsolatban esetleg
5. Az alapszabályok 3., 5., 38., 56., 60. ötdik kikezdésének, továbbá 71. és 73. és az ügyrend 100. és 102. §§-ainak módosítása.
6. Igazgatósági válaszok és a felügyelő-bizottság megválasztása.

Az alapszabályok 19., 20. és 21. §§-ai értelmében minden részvényes, kinek részvényei 3 hónappal a közgyűlés előtt a bank könyveiben nevére be vannak jegyezve, jogosítva van a közgyűlésben résztvenni, vagy magát meghatalmazott által helyettesített, kinek azonban szintén részvényesnek kell lennie.
A szavazati jog érvényesítése céljából a részvények, szelvényekkel együtt, az alapszabályok 18. §-a értelmében f. évi márczius hó 21-ig a bank értékpapír-pénztáránál leteendő, hol is az 1875. évi XXXVII. t. cz. 198. §-a és alapszabályaink 45. §-a értelmében a megvizsgált évi mérleg, a felügyelő-bizottság jelentésével együtt, 8 nappal a közgyűlés előtt átvethető.
Budapest, 1892. márczius 9-án.
Az igazgatóság.

12. SZÁM. BUDAPEST, MÁRCZIUS 20. XXXIX. ÉVFOLYAM.

Előfizetést feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt 1 fét évre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félére — 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.— Kétfoldi előfizetőnek a postaiag felírt — 2.50 meghatározott vidéki is csatlakod.

Dr. KAUTZ GYULA,
AZ OSZTRÁK-MAGYAR BANK ÚJ KORMÁNYZÓJA.

Most történik először, hogy magyar ember állítatik annak az intézetnek élére, mely Ausztriában és Magyarországon egyedül van fölrüházva forgó pénz vagy pénz-értékű jegyek kibocsátásának a jogával s mely ennél fogva legfőbb szabályozója hitelviszo-yainknak, első rangu emeltyje kereskedel-münknek és ipari törekvésünknek. Ez intézet, mint tudjuk, a monarchia két állama közt létre-jött kiegyezés folytán az egykori osztrák szaba-dalmazott nemzetét bankból alu-kult át, a dualisztikus állam-formának megfelelően, osztrák-magyar bankká akként, hogy úgy Ausztriában, mint Ma-gyarországon különkormány-zósága és igazgatósága van, egy Bécsben székelő kormány-zóság és főigazgató tanács alatt.

pénzintézetekbe s azok révén a közforga-lomba.
Daczára, hogy ez a megoldás még messze van attól, hogy Magyarország állami önállóságának formailag is megfeleljen, tagadni nem lehet, hogy tizennegy év óta, mikor a bank dualisz-tikus alapon szerveztetett, az előbbihez képest reánk nézve jelentékenyen megjavult a helyzet, s hogy a bank Magyarországnak, mint privile-giuma egyik engedélyezőjének jogos hiteligé-nyeit a lehetőségig kielégíteni törekedett. Neve-zetesen kifogástalanul járt el a budapesti főinté-zet dotációjánál; mert habár egyezményileg ezt csak 50 millió forinttal tartozott dotálni, mégis

csak a mult özön is ez összeg kétszeresénél is többet juttatott számára.
Hogy az intézet ellen korábbi időkben oly gyakorta fölhangozott panaszok, ha nem is egé-szen, de jó részükben elnémultak, az első sor-ban annak köszönhető, hogy a bank üzleti érde-kei tekintetében helyesebb felfogás jutott ér-vényre ez intézet vezetésében. Kétségteljes volt ebben része a megváltozott helyzetben kívül azon kitűnő férfúnak is, ki, mint a banknak magyar-oroszalkormányzója, mindent megtett hatás-körében a dualizmusban letett elnyek a hitel-terén érvényesítésére is s kit most az intézet élére, a bank kormányzói állásam emelt két országi érdeke, a pénzkörök bizalma s az uralkodó kegye.

Kautz Gyula, az osztrák-magyar bank új kormány-zója, ki most mint magyar ember, törvény szerint a le-lépett Moser Alajos eddigi osztrák kormányzót váltja föl, már rég nem ismeretlen ember e lapok olvasói előtt. Arcz-képet és életrajzát több ízben közölte a «Vasárnapi Ujság», mint a közgazdasági és pénz-ügyi tudományok első rangú művelőjeit, a nemzetgazda-ságtannak a budapesti egyete-men nagy hírv tanárát, mint választott szakmájának úgy az irodalomban, mint a politikai küzdőterén vezérbajnokaét, ki — Győrött 1829-ben születve — már 20 éves korában jog-tudományt a külföldi egyetemeken a legnagyobb ta-nári tekintélyek köztük Roscher vezetésé alatt bővítve ismere-teit, hazájában csakhamar a tekintélyek sorába emelkedett. Először a pozsonyi, majd 1853-ban a nagyváradi jogakadémia-n lett tanár, 1857-ben az akkor Budán székelő József-műgye-temen, míg 1863-ban kinevez-tetvén a nemzetgazdaság, pénz-ügytan és politika rendes taná-rának a budapesti egyetemre, annak azóta, mind a legújabb időkig egyik főbűszkesége.

Dr. KAUTZ GYULA.

Mert habár 1865 óta mint a képviselőházak, a főrendiház újabb rendezése óta pedig ennek tagja mindig élénk részt vett, sőt szakmájában vezérszeret játszott a politikai küzdelmekben s egész könyvtárral gazdagította tudományos irodalmunkat: azért a tanári szék, melyről a hazának annyi derék új erőt nevelt, nem hagyta el, s megtartotta még akkor is, midőn 1882-ben az osztrák-magyar bank magyarországi alkormányzója lett. Sőt most is, midőn a kormányzó állásra kezdték emlegetni nevét, sokakban fölmerült az aggodás, ha vajjon lesz-e ereje megszokott kathedrájától megválni, mivel az új állás a Bécsben lakást feltételezi.

Kautz Gyula meghozta hazájának ezt az áldozatot. E hó 12-én tartotta utolsó előadását, azon napon tehát, melyen kinevezetése a hivatalos lapban megjelent. Érzékenyen búcsúzott el tanítványaitól, kik rajongással csüggték rajta, s volt tanítványai, a kik közül ma a közélet terén nagy számmal vannak előkelő állásokat betöltő férfiak, miniszterek, államférfiak, magas állami és magántisztviselők, külön ovációkban részesíték. Minden volt tanítványa büszkén gondol reá, hogy a bankkormányzó fontos állás azokra a kezekre bízott, melyek őket is bevezették a pénzügyi tudomány tükáiba s minden jó hazafi megnyugvással vette, hogy a nagy hivatás az arra leginkább rátermett mesternek jutott, a ki már megmutatta, hogy elméleti nagy ismereteit miként tudja érvényesíteni a gyakorlat terén, nemcsak alkormányzó állásában, hanem mint praktikus államférfi sok, általa szerencsésen megoldott pénzügyi-politikai kérdés körül is, mint a dohánygyégyedáruságnál s különösen a valuta-kérdésben, mely most ime uralkodó kérdésünké lön.

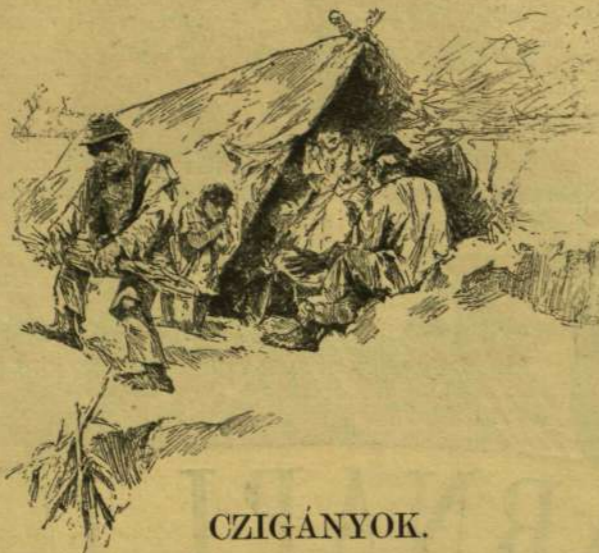
Hogy Kautz oly alaposan s oly rég idő óta foglalkozott a valutarendezés nehéz bonyodal-mával, — a bécsi valutaértekezleten már 1867-ben a magyar kormány egyik megbízottja volt, — annak új állásában most hasznát fogja látni ő is, a közérdek is. Mert e rendezés most sokkal nehezebbé fogja tenni a kormányzó föladatát, mint a minő eddig vala.

Az osztrák-magyar bank az eddig főnállott papirpénzrendszer által az európai pénzcirkulációban mintegy elszigetelt, magában álló helyzetet foglalt el. Jöformán csak a két állam, — Ausztria és Magyarország, — hitelviszonyait és hitelügyeit kellett szem előtt tartania s így mondhatni inkább csak belter-mészetű pénzügyi politikát kellett követnie, arra ügyelve, hogy pénzt csak biztosan, olyanok-nál helyezze el, a kik teljes biztosítékot nyúj-tathatnak s hogy az intézet virágozzék, nagy vesz-te-segektől óva legyen s részvényesei szép jövede-lemben részesüljenek.

Ezentúl azonban, mikor teljesértékű aranyva-lutája által az egész világ aranyával jut kölcsön-hatásba, nem lesz elég csak a helyi piacot tekin-tenie, ismernie kell a világpiacok alakulásait is. Nemzetközi aranyénpolitikát kellend követnie s éberben figyelnie a londoni, párisi, berlini, stb. piacok konjunkturáira. A külföldi tőke, mely tőlünk eddig, az agió miatt, meglehetősen távol szerette magát tartani, be fog jönni s versenyre kél a belföldivel; de e verseny nem mindig aranybehozatalban fog nyilvánulni, hanem sok-szor kifelé fogja vonzani az országot, a bank aranyát. Mind ezeket az eshetőségeket jó előre kell fölismerni s a szerint készülni el.

Nem köznapi tehetség kell tehát a bank veze-tésére, hanem nagyon is éber, tájékozott és határozott erő.

Ezt most az osztrák-magyar bank Kautz Gyula-ban megnyeri. S nekünk csak ohajtanunk lehet, hogy őt új állásában a mindenható kegye sokáig, nagyon sokáig teljes testi és lelki erejében tartsa meg; utána a bankkormányzó széken úgy is osztrák következik megint.

CZIGÁNYOK.

Dúlja, cibálja a szél a sátor-ponyvát,
Ottan is befúyul, a hol nem gondolják;
Biztatják a tüzet törmelékekkel, náddal,
Forogván feléje hol arcezzal, hol háttal.

Vérje meg a devla, beh keserves élet,
Mi is a haszna ily akaratos télnek!
Mert hagyján, hogy csupasz a tizenkét purd,
De marja mind őket czudar, nyomorult éh.

A VALÓDI DON KARLOS.

— Újabb történelmi kutatások nyomán. —

Régebben *nebánsvirág*-nak tartott fejedelmi, állami, városi vagy családi levéltárak, hozzáférhetetlen régi okiratgyűjtemények, melyeket hajdanában féltékenyen őriztek minden kíváncsi vagy kutató szem előtt, ma már készséggel nyilnak meg a történetbúvárok kérelmére, s a nagy szorgalommal és alaposággal folytatott kutatások új meg új meglepő eredményeket hoznak napvilágra. Századokon át kétségbevonhatatlan tényeknek tartott családi legendák, nemzedékről nemzedékre szállt és megdönthetetlenek hitt hagyományok, a kutató bonczkése alatt semmivé oszlanak vagy százados hazugságoknak bizonyulnak; a nagylelkűség és délczeg lovagiaság mintaképévé emelt, dramatizált és bálványozott hősök az utókor emlékére méltatlan törpékké, a férfiaság gyarló torzképeivé zsugorodnak; a fenkölttség és a női érenyek nimbuszában ragyogó asszonyalakok nem ritkán mint Messalinák kerülnek ki e tudományos kutatások és oknyomozások tisztító tüzeiből.

A költészetnek és kivált a színi költészetnek megvan az a joga, hogy száraz történelmi eseményeket a képzelet regényes mezébe öltöztessen és kimagasló, érdekes alakjait a történelmi igazság rovására is az eszményiség dicsfényével vegye körül; de viszont a történelemre is ráhá-

Az apa komoran a parázsra bámúl,
Almadozik nyárról, malacz-paprikásról —
S itt konokul megáll a fantáziája,
Mint pákosz csikó a zab-asztal aljába.

S mint az alvajáró kimegy a sártorbúl,
A falu végiben egyet-kettőt fordúl,
S alig telik bele néhány lomha óra,
A szép malacz-álom átfordúl valóra.

Sistereg a bogrács, ragyognak az arczok,
Czigány-kerekeket vagdalnak a rajkók;
Kunyorál a kicsiny, az anyja megesálja —
Ritka boldogságtól vig a sátor-alja.

És törvény előtt áll már a dáde másnap:
Ott kéri az árát a jó paprikásnak,
Forgatják-firtatják: hol és miképp vette?
Az alkut és vásárt miért felejtette?

Nem lévén az ügyben aztán semmi kétség,
Kimondja a bíró kemény büntetését,
Erkölcös szavakkal feddi: «More, ládd-é,
Minek is bántod te azt, a mi a másé?»

Hallgatja a czigány a bölcs ítéletet,
És a szeme félig sír, félig meg nevet:
«Igaz, a máséhoz nyúltam, azt belátom,
De mikor minden a másé a világon.»

SZABÓ ENDRE.

s a tűz a még megmaradt okmányokat is elpusz-tította. A pletykának és meseköltészetnek tehát szabad tere nyílt. Így a francia P. Mathieu azt állította, hogy az inkvizíció az infánst eretek-nek nyilvánította s apagyilkossági kísérlet miatt négy rabszolga által megfojtatta. Mások azt írják, hogy Don Karlos a hóhér bárdja alatt hullott el, sőt St. Real szavoyai író azt meséli, hogy az infáns szerelmes volt mostoha anyjába, *Erzsébet* királynéba, s hogy édes apja féltékeny-sége lett volna oka vesztének. Ez volt Schiller forrása is, a melyből drámája megírásánál köz-vetve merített.

Büdingernek most megjelent munkája össze-állításánál azonban kétségbevonhatlan eredeti adatok álltak rendelkezésére, mint *II. Fülöp* és a királyi családtagok eredeti levelei s az ak-kori osztrák és francia követek: *Dietrichstein* Ádám gróf és *de Fourquevaux*, továbbá *Casta-gna* pápai nunczius s más egykoru tekintélyek jelentései. E források értékét ő maga lelkiismeretesen bírálgatja, kezeseinek jellemét kutatja és mérlegeli, kimutatja minden egyes hivatott kortársnak hivatalos és társadalmi összekötteté-seit, összehasonlítja a különbözőképen érdekelt tanuk vallomásait is.

Don Karlos szerinte már eredetileg minden-féle örökölt betegségekkel és nyavalyákkal meg-átkozott teremtés vala. Dietrichstein gróf 1564-ben azt mondja róla, hogy középnagyságu feje, alacsony homloka, behorpadt melle volt s hogy száját mindig távra tartotta, hogy ferde vállu volt, egész jobb oldala mintegy megbénítva, járása nehézkes, hangja vékony és gyöngye. Al-calában három évig váltólásban feküdt s majd belehalt. 1562-ben lezuhant a garádcsról, mely alkalommal fejét bezúzta, s csak Alba herczeg-nek és Versale francia orvostudornak köszön-hető élete megmentését; később veszélyes szem-bajban szenvedett. De ő nem az orvosi tudomá-nyának, atya barátjai önfeláldozó ápolásának, hanem annak tulajdonította felgyógyulását, hogy egy Diego Francisco nevű meghalt francziská-nus barát csontvázát megérinthette a kezeivel. Gyűlölte a testedzést és a lovagi testgyakorlato-kat, mely mulasztás egyik főokozója nagynénje, Johanna herczegnő volt, ki nevelését vezette. Ily állapotban került, mint fölserdült ifju, Mad-ridba, atya udvarához. Ilyen volt a hatalmas, erőteljes, délczeg és fenkölt szellemű *II. Fülöp* fia és trónjának örököse.

Don Karlosnál az örülesi rohamokkal össze-kötött hülyeség jelei mindinkább szaporodtak. Zavarodásnak indult elméje két czél felé igye-kezett s e célokat mindenféle eszközökkel el akarta érni: szép unokanővérevel, Anna osztrák főherczegnővel való egybekelésé volt egyik célja, önálló uralkodói állás Németalföldön vagy Olaszországban a másik. Ezt egy alkalom-mal legnagyobb szenvedéllyel meg is jelenté a kortések előtt. De mind e két szép dologról szó sem lehetett, bár a bécsi udvar maga is előmozdította az Anna főherczegnővel való házasság tervét, kit Don Karlos különben csak arczképe után ismert és szeretett. Végre a szerezésén apa maga határozta el magát, hogy Dietrichstein követ útján a német császár előtt a helyzetet igaz világításában tünteti elő.

Midőn az ifjú Don Karlos terveinek hajtó-réséről értesült, mindenféle kicsapongásoknak és kalandoknak adta át magát. Vad dübének féktelen kitéréseivel nemcsak cselédjeit, hanem Alba herczegét és más magasrangú férfiakat is megtámadott. Mindezekből leginkább az apja ellen táplált okatlan gyűlölet világított ki. E mel-lett kegyetlen és rossz szívé volt. Egyszer, csak hogy a királyt boszantsa, annak kedvenz pari-

páját vezettette maga elé, kilovagolt rajta s igé-rete daczára oly kíméletlenül bánt vele, hogy a nemes állat legott kiadta a páráját. Ép ily sorsra jutott 23 lovat saját istállójából. Atyja cse-lekedeteit nyilvánosan bírálta és megvetőleg nyilatkozott róluk. Titokban pénzt gyűjtött ösz-szeesküvésű cselokra s előbb 200,000, később 600,000 aranyat akart kölcsön venni. Életmódja a legrendetlenebb és mértéktelenségében utálat-os. Egyszer 16 font gyümölcsöt evett meg s nagymennyiségű jeges vizet fogyasztott el utána. A király, ki őt eleinte mindenféle módon, külö-nösen pénzzel és kitüntetésekkel a helyes útra akarta téríteni, végre kénytelen volt oly eszkö-zökhöz nyúlni, a minőket a jelenkori törvény-széki orvostan sem habozik igénybe venni.

Végre elérkezett a katasztrófa. Midőn az infáns megbüntetése következtében a király és az ő németalföldi útja végleg elmaradt, összes re-ményei halomra dőltek. 1567 októberében arra a kétségbeesett határozatra jutott, hogy apjával nyíltan szakít. Titkos felhívásokat küld szét, hogy czimborákat szerezzen szándékolt menek-ülésére és az erőszakos fellépésre, ez azt csak azért teszi, hogy *Don Juan d' Austria* rokona pél-dáját utánozza, kinek hasonló önhatalmu vállalkozása dugabodolése után egy ízben megkegyel-mezett a király. Mindent, a mit tervezett, gondosan feljegyzett s lajstromot készített *«haláláig üldözendő ellenségeiről»* s ezek között királyi atya állott a legelső helyen. Hogy az embereket ájtatosságra iránt tévítva vezesse, egy papot rá akart beszélni, hogy áldozáskor szenteletlen ostyát nyújtson neki «mert — úgymond — szenteltem nem vehet be, mivel *«valaki»* ellen halálos gyűlöletet táplál.» 1568 január 17-ikén tényleg meg akarja gyilkolni édes atyját, de szándékát elárulja Don Juan d' Austria előtt, ki természetesen figyelmezteti a királyt.

A király most már elérkezettnek látta az időt, hogy rossz útra tért, zavart elméjű fiát ártal-matlanná tegye. Eddig mindent elkövetett, hogy az *örüllés gyalázatát* országa és a külföldi udvarok előtt eltitkolja s mindent a legenyébb színben tüntessen elő, de a további türelem immár esztelenség lett volna. Következő nap, vasárnap, 18-ikán esti 10—11 óra közt az infánst elfogták. Ez, Don Juan d' Austria barát-jától kapott levélkéből sejtette a jövendőket s betegséget színlelve, ágyba fekiődött. A király 11 órakor magához hivatva Don Ruy Gomez, Don Antonio perjét, Feria herczegét és Don Louis de Guyadát. Mintán ezeket az urakat a helyzetről felvilágosította, kíséretükben lehaladt fia lakosztályába. A négy úron kívül még négy udvari szolgáló csatlakozott a királyhoz. Kard és testőrök nélkül, házi ruhában kereste fel az infánst. Csak egy gyergyát vittek előtte, mikor az alvást színlő herczeg szobájába lépett. A léptek neszére *Don Karlos* kiugrott az ágyból, kiáltva: «Mi ez? Felséged meg akar engem ölni tanácsosai és kísérete segélyével? Őljetek meg, vagy magam ölom meg magamat!» *II. Fülöp* ezt felelte: «Ezt nem akarom tenni. Legyen nyugodt!» *Don Karlos* az ablakon akart kiug-rani, de elvették tőle. Majd térdre borult atya előtt, hanyatt vágta magát a földre, foly-ton kiabálva: «Őljetek meg, őljetek meg!» A király ismétlé szavait s intésére megkezdtek az ablakpalaták beszegezését, mire a herczeg fel-kiáltott: «Nem vagyok örült, Isten a tanum, de kétségbe vagyok esve! Isten a tanum!» Most visszavitték az ágyba. A király Feria herczegnek adta át a herczeg kardját és pisztolyát, magá-

hoz vette az irásztal és írományszekrények kulcsait s visszatért szobájába. A vele jött négy urnak szigorúan meghagyta, hogy jól vigyázzanak az infánusra. Az idézett lisszaboni levélben ez áll: «Ez az, a mi azok szerint, a kik e szomorú eseménynél jelen voltak, ezen estén történt. Ők azt mondják, hogy szóval ki sem fejezhető ama nyugodtság, szelidség, lélekerő s ama nemes magatartás, melyeket ő felsége ez alkalommal tanusított, s úgy látszott, mintha a magas úr észre sem vette volna, mily bámulatra méltóan cselekedett, Isten áldja meg azért, mert igazán kimutatta külön isteni adomá-nyát, hogy ily esetben másként tudott csele-kedni, mint a többi emberek cselekedtek volna!»

Az elmondott részletek Büdinger tanár szent-rint az egyetlen meglevő, feltétlenül megbízható leírása Don Karlos bezárásának. Az angol követ jelentése azt is említi még, hogy a her-czeg eleinte veszes verték, a mint ez akkor örültekkel szemben szokás volt, de nem sokára levették róla a bilincseket.

Hogy az infáns komolyan gondolt volna apa-gyilkosságra, azt maga a király sem hitte el. Fiát — dühöngései és vad beszédei daczára — épen úgy, mint bármi más komoly elhatáro-zásra, az előre eltöltött apagyilkosságra is kép-telennek tartotta.

Az infáns börtöne ugyanaz a torony volt, melyben egykor a páviai csata után spanyol fogságba esett I. Ferencz francia király is el volt zárva. Magasan fekvő rostélyablakos szoba-ban lakott. Úgy bántak vele, mint feleszű, örü-lési rohamokra hajlandó egyénekké ma is szok-tak bántani; a felügyelet t. i. a szükséges elő-vigyázati intézkedésekre szorítkozott. Fogsága alatt mindenféle kihágásokat és botrányokat követett el. Idővel minden érzékét elvesztette a tisztesség és tisztaság iránt. Egyszer egy nagy arany gyűrűt nyelt el. Mások napokon keresztül nem evett semmit, egyszer pedig teljes 11 napig koplalt, mire aztán annyit evett, hogy halálos beteg lett. Fogsága alatt atya csak egy-szer látogatta meg. Végre meghalt gyomortül-terhelésben, mely annak volt következtése, hogy hideg fogolypástétomot evett s rá 11 liter jeges vizet ivott, minek folytán gyomra minden további táplálék megemésztésére képtelenné vált.

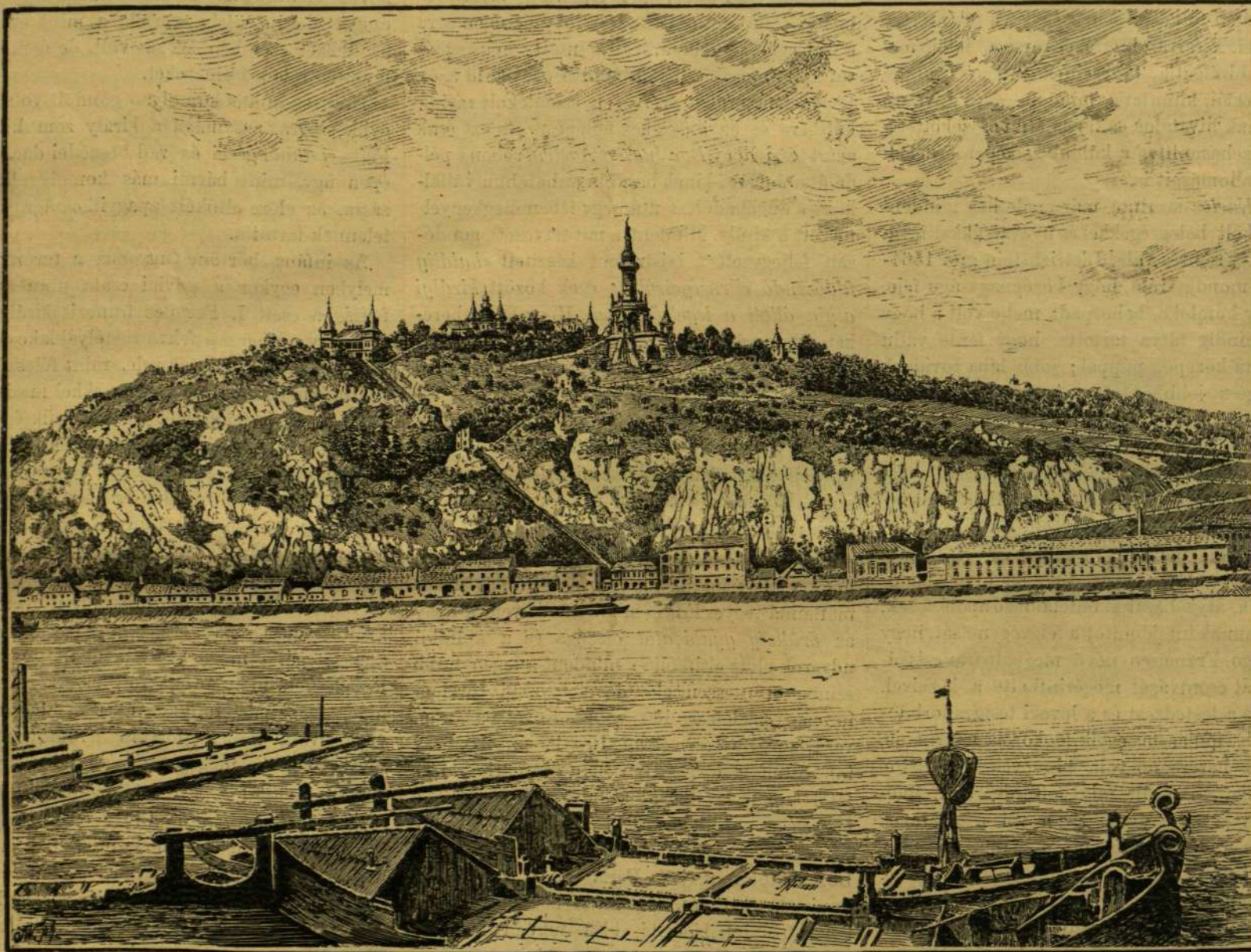
A király által az udvarokhoz intézett körirat e szavakkal végződik: «Oly Istenismerettel és bűnbánással halt meg, hogy mindenkinél a leg-bensőbb részvétet és fájdalomt kellette és min-denkinél megelégedésül és vigasztalásul szolgál-t.» A császári követ ezt írja Ferdinándnak, Tirol főherczegének: «A király nagyon le van verve. Mielőtt a herczeg meghalt, meg akarta őt látogatni. De tanácsosai arra kérték, hogy ne tegye, úgy szintén a herczeg gyóntatótja is, mert már minden világi dolgot elfelejtett és többé semmivel sem törődött.» A pápai nunczius azt jelenté, hogy eleinte hallani sem akart orv-soról és lelkeszről, később azonban mind a kettő után maga vágódott. Megjelenésük után néhány szavakkal köszöntö meg fáradozásukat s halálát július 24-ikére jelezte, s e napon meg is halt. Kivánatára halála előtt a Ferenczendiek csuhájába öltöztették s a Szent-Domonkos-rend kánzsáját is a fejére húzták. A körülállókat arra kérte, hogy segítsenek neki, az V. Károly által halála percében elmondott imát végig imádkozni. Mikor az infáns baldoklott, királyi atya a fia szobája feletti lakosztályában, a közs-vénytől gyötörtetve, támlásszéken ült. Fia el-hunytáról értesülvén, a nunczius jelentése szent-rint «egy szerető, megbocsátó apához és egy felséges királyhoz méltó magaviseletet» tanusi-

* Ezek egy igen fontos levél adatai, melyet említett négy tanu egyikének bizalmasa Lisszabonba írt.

* A pápai nunczius jelentése.

tott. Az infáns halálát a király köriratban tudatta az udvarokkal. Nagyon kényes volt a halálhírt a császárral közölni, kit már az infáns elfogatása is nagy izgalomba ejtett. A császár annyira felháborodott, hogy első pillanatban gyorspostával Madridba akart utazni. Károly főherceget, kedvenc fivérét, rögtön oda küldé, de mire ez a spanyol fővárosba ért, Don Karlos már el volt temetve. Erzsébet királyné is meghalt, és felette érdekes az a körülmény is, hogy a német császári pár kedvenc leányát, Anna főhercegnőt, ki eleinte Don Karlosnak volt szánya, ennek édes atyja, II. Fülöp vette feleségül s vele fia halála után a legboldogabb házas életet élte.

MARCIÁNYI GYÖRGY.

A GELLÉRT-HEGYRE TERVEZETT VILLAMOS VASÚT ÉS ÉPÍTMÉNYEK. — Novák Ferencz műépítész terve szerint.

A GELLÉRT-HEGYRE TERVEZETT VILLAMOS VASÚT ÉS ÉPÍTMÉNYEK.

Lapunk múlt évi 27. számában közöltük *Berczik Gyula* műépítész tervét a Szent-Gellért-hegy tetején építendő Pantheonról. Újabbán Novák Ferencz műépítész foglalkozik a hegy fenekének az ott lévő erőd lebontása után való felhasználásáról.

A hegyre való kényelmes és biztos feljutást az ő terve szerint villamos fogaskerekű sodronypálya eszközölné, melynek a hegy alján lévő Döbrentey-utczában létesítendő állomásáról az utat három percz alatt meg lehetne tenni. A felső állomás töszomszédságában nagyszerű, díszes vendéglő emeltetnék, tágas éttermekkel és nyitott verandával. E mellett egy mindenfelé nyílt torony, honnan a főváros vidékére a legszebb kilátás élvezhető. A fensikön lombos fákkal beültetett park a fővárosi közönség, valamint az idegenek üdülő helyéül szolgálna.

Az ezredéves emlék, melynek alakjára nézve Novák ur nem nyilatkozik, ott lenne felállítandó, hol jelenleg az erőd középső kisebb bástyája kiszögellik. A rajzon egy hatalmas torony alakú

építményt látunk, melynek tetejéről egy óriási nagyságú szobor éjjel villamos világítást árasztana a hegyre.

A villamos sodronypálya közepén egy ódon-szerű toronyrom a vonal egyformaságát szakítaná felbe, s az ott létesítendő megálló körüli helyet szintén kies ligetté lehetne átalakítani. Ezekon kívül Novák úr a villamos sodronypálya járművének helyes berendezésével foglalkozik s e részben nem új, de mindenesetre méltó útmutatásokkal szolgál. Ugyanis a pálya akképp lenne berendezendő, hogy nappal a személyforgalmat eszközölné, éjjel pedig építő anyagot, u. m. fát, téglát, stb. szállítana, mi által a Gellérthegyen létesítendő építkezések nagyon megkönnyebbülnének. A személyszállító kocsi háromféle dörzsfékekkel lennének ellátandók, melyeket a minden egyes vonatához adandó kalauzok kezelhetnének. Mintán sok utast a meredek hegyoldalon fel- és lehaladás-

fejezte ki: «Veni, vidi, vici». — s végre Cromwellel, kinek jelszava: «Az Úr végezte így.» — «Mit nekem millió ember élete!» kiáltott fel Napoleon is Metternichhez szólva, kevéssel a szövetséges hadak Párisba bevonulása előtt, s ezzel kimondta, hogy ő vak eszköznek tekinti magát, a történet folyását vezérlő isteni hatalom kezében. Napoleon szelleme lényegesen matematikai volt. Említettük már, hogy mint gyermek kitűnt e tekintetben a briennei katonai akadémia növendékei közt. Teljes életében is legfőbb szórakozásai közé tartozott geometriai és számtani feladványok megoldása. Mélyebben tanulmányozva alkotásait, úgy találjuk, hogy politikai intézményei is voltaképp matematikai alkalmazások voltak. Szentvélen lényeg mindent hidegen mérlegelt. Már gyermekkorában így ír a «szerelemről» egy értekezésében: «A szerelem több bajt, mint jót okoz, s ha egy hatalmas istenség megszabadítana befolyásától, jótét volna

tanúsítva társalgásában s ha őt viszont megszólította valaki, a nélkül, hogy rögtön fölismerne volna a szót, képes volt nyomban lerántani álarczát, s e kíméletlen modorral mutatni meg, hogy ki ő. Nagy öröme telt abban is, hogy élve az állítólag alkalmával, igaz vagy koholt anekdotákkal kizozzon meg bizonyos férjeket nejeik magaviselete felől. Ki kell mondani, mert igaz, hogy van Bonapartéban bizonyos veleszületett konokság, mely különös ösztönrel bír a gonosz iránt s úgy nagy, mint kis dolgokban kimutatja magát.

Nem csoda, ha *Talleyrand* is «borzasztóan rosszul nevelt»-nek titulálja urát. Az államművészet e démoni nagymesterének fenmaradt egy maró, de cynikusan jellemző mondása róla: «Szövetkeznünk kellene egymással, — szült egy alkalommal Sándor cárhoz, — a felségédé bár nemzet civilizált uralkodó kormánya alatt, mi pedig civilizált nép vagyunk egy vad ember kormánya alatt.»

Az igazság csak mellékes fontossággal birt *Napoleon* előtt, — különösen hadi bulletinjei-

zatot, melyből arra következtetni lehesen, hogy a kormány eltagadhassa, mintha valaha e tervvel foglalkozott volna.»

Minden eszköz jó volt neki, mely célhoz vezetett. De minden eszköz közt a katonaság volt az, melyre legtöbbet épített. 1806 február 7-dikén a belügyminiszterhez írt iratában akképp rendelkezik, hogy katonái mulattatására valami bikaviadal-félet rendezzenek. Katonái voltak gondoskodásának első tárgyai. Tábornokai úgy hasították ki a meghódított területekből maguk számára a fejedelemségeket és hercegségeket, mint a szabó kanyarit ollójával jókora darabokat a posztból. Idegenek nyakán, a legyőzöttekre kivett serezből élődtek a «grande armée» katonái. De milyen katonák! Egy angol (*Charles Bell*) magánlevele érdekes vonásokkal mutatja be e marczona tyust Waterloo után:

«Most láttam a sebesült francziákat a kórházakban. Meztelenül, vagy majdnem levetkőzve, százan fekszenek a földön egy sor alacsony ágyon. Sebekkel borítva, kimerülve, megverve

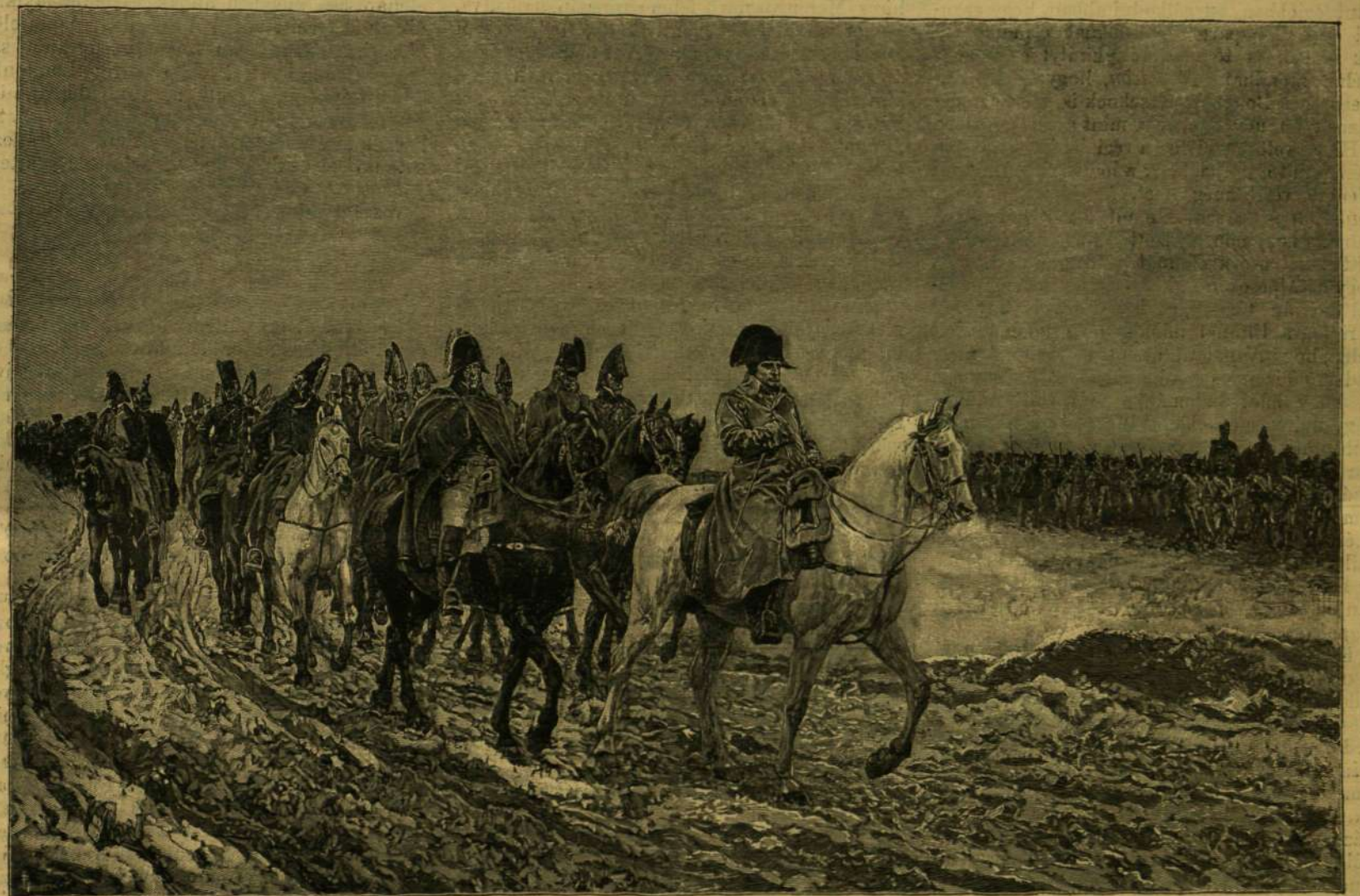
Láttnivaló, hogy a vallás is csak államczel volt *Napoleon* előtt. Rendkívüli szervező ösztöne felismerte a katolicizmus hasznát az új államrend megszilárdításában, s maga sietett megkötni a konkordatumot, de csak azért, hogy kijátszsa, s mihelyt a pápai székben nem találta fel többé hódító czéljai vak eszközét, katonáival szállja meg Rómát. Az iskolákban általa behozott állami káté néhány passzusa így szól:

Kérdés: Mik különösebb kötelességeink I. *Napoleon* császárnak iránt?

Felelet: Tartozunk őt különösen szeretni, tisztelni, neki engedelmességet, hűséget és katonai szolgálatot fogadni. Tartozunk a trónja és birodalma védelmére rendelt adókat fizetni, s buzgón imádkozni egészségéért s állama virágzásáért.

Kérdés: Miért tartozunk ezekkel császárnak iránt?

Felelet: Mert Isten, midőn császárnak békében s harczban áldásával halmozta el, őt fejedelmünkül és földi képviselőjénél rendelte. Ha így tiszteljük császárnak és szolgáljuk őt, magát Istent ismerjük el és szolgáljuk... A kik pedig elmulasztják kötelességeiket a császár iránt, örök kárhozatra teszik magukat érdemessé.

NAPOLEON 1814-IKI HADJARATÁBÓL. — MEISSONIER FESTMÉNYE.

ben. Nem lehet szépíteni többé, hogy ezek azok, kik képesek voltak Nyugat-Európából ellenállás nélkül Ázsia keletére gyalogolni. Erős, tagbaszakadt, edzett veteránok, hősök és hajthatlanok, ha rád vetik vad tekintetüket, s fekete szemek és barna arczaik élesen ütnek el a fehér lepedőtől: bámulni vagy kénytelen alkalmazkodó képességüket. A csataterőről hozták őket, hol több uapon át feküdtek, némelyek halva, mások haldokolva, sokan fájdalmrktól s kinoktól nyöszörgve; s ime a legelső közülök kiesülfolja pajtasát s hangját utánozva szól: «Ah, vous chantez bien!»

Egyiptomban *Napoleon* muzulmánok nyilvánította magát. Egyik proklamációja az ulemákhöz így hangzik: «Értessétek meg a néppel, hogy mióta a világ világ, meg volt írva, hogy eljövendek a távol nyugatról betöltött feladatomat, miután elpusztítottam az izlam ellenségeit, s legyőztem a keresztet.» Különben Mahomednek nemcsak politikából volt nagy bámuloja. Gyakran gáncsolta kortársai képzelet-szegénységét, a mely meggátolta abban, hogy mint e nagy ember, a politikai és vallási reformer kettős szerepét játszassa.

«És mégis, e rideg ambicióznak is voltak néha vallásos ihletéi. «A rueil-i templom harangja fülembe csendült, — meg voltam hatva,» — írja egy helytt. Kevéssel halála előtt kijelentette, hogy úgy hal meg, a mint született, mint igaz katolikus. «Hiszek Istenben: a tyám vallásán vagyok; nem mindenki lehet atheista, a kinek tetszik. A katolikus vallásban születtem. Be akarom tölteni azon kötelességeket, melyeket az rendel, s fogadni ohajtom a vigaszt, melyet nyújt.» Ez a megtérés már a Chateaubriand szelleme. Ép úgy, mint a hogy az a cynikus közöny is, melylyel a pápát Párisba hozatta, hogy foladjá rá a *sacro-sancta potestas* kenetét, még a forradalom böleselmének hagyományá, mely a vallást a hűbérisséggel együtt írta a proscriptio táblájára.

Furesz, hogy ezek a tiszteltreméltó főpapok is, a kik előtte hátmögött csupa ostoba fekete csuhások voltak, egyszerre megváltoztak, mikor arról volt szó, hogy megnyerje őket ügyének. Ilyenkor erőtetett hízéggel állítja szembe az olasz papok erényeit a francia papság bünyeivel. «Ejó emberekkel beszélve, sokszor úgy érzetem, mintha vissza lettem volna varázsolva az egy-

NAPOLEON JELLEMZÉSE.

A nagy *Napoleon*ról és koráról szóló közleményeink befejezésül még egyszer vizsgáljuk akarunk tekinteni arra a tüneményes életpályára, mely oly gondviselészerűen támadt és hanyatlott vissza újra a francia forradalom lezajlása után. Gondviselészerűen, mert *Bonaparte* maga is a végzet megtestesülésének tekintette magát. Szerette magát egy színvonalra helyezni a természet vak erőivel. «En nem személy, hanem dolog vagyok,» szokta mondogatni. Hivatkozott ő is sürin az ő vezéresillagára, s ebben közös vonást áruelt el sok más sors-kegyeltjével; Sullával, a ki hitte, hogy ő a sors különös kedvence; Nagy Sándorral, ki meg volt győződve, hogy ő valóban Jupiter fia; Caesarral, a ki e hitét e büszke szavakban

az emberiségre. Humora ritkán szólalt meg, egyik megnyilatkozása az volt, mikor a császári koronázási ruhák felpróbálásánál ekképp szólította meg fivérét: «Mit gondolsz, József, ha atyánk így látna bennünket!»

De azért szerette a tréfás kötekedéseket, nem a humor kedvéért, hanem uralomvágyó és zsarnoki ösztöne szeszélyéből. Legközvetlenebbül képes itélni felőle e részben *Remusat* asszony, s itt teljesen beválik annak a szólásmódnak igazsága, hogy «senki sem nagy ember — a felesége komornája előtt.» Ő rajzolja róla a következő hí és közvetlen vázlatot:

«Tánczvizalmakat és álarcos bálokat adott, s ezekben nagy örömet lelte. Minisztereit, növért, Murat-t és a neufchatei herceget megbizta azzal, hogy sok embert hívjanak meg az udvari és városi körökből. A férfiak dominót viseltek, a nők szép kosztümöket, s ez az egy volt az, a mi őket összehozta, mert mindenki tudta, hogy a császár is jelen lesz, s a vele találkozástól való félelem lezárta ajkait. A mi őt illeti, álláig álarczban, de azért fölismerhetően járt fel s alá a termekben. A legkíméletlenebbül támadta meg a nőket, nem sok illendőséget

háza első századaiba. De ha akarta, szeretetreméltósággal csakugyan ellenállhatatlan tudott lenni. Ezzel nyerte meg Sándor ezárt is magának. Mosolya behelzgett, szavai delibabszerűen kápráztattak; meszerizálni tudta környezetét, de annál fájdalmasabban esett a családás. *La Fayette* például egész az élet hosszán diktátorság hitt benne. «Lehetetlen, — mondá neki, — hogy ön, tábornok, az első az emberek között, kinek hasonlóját a századok homályában kell keresnünk, azt akarná, hogy ennyi forradalom, ennyi vér, ennyi fájdalom, ennyi diadal, ennyi dicsőség végre ne legyen egyéb, mint személyes uralom».

Csak hogy e személyes uralom mennyire más alapokon nyugodott most, mint régen. Most a királyok, koronás urai a földnek hajlongtak a nép egyszerű gyermeke előtt, kit a személyes érdem emelt föléjük. Látjuk öt ülni a mellett az asztal mellett, a melyhez eddig csak vérbeli fejedelmeknek volt ülő joguk, s ekkép kezdeni mondókáját: «A mikor még La Fère ezredbeli hadnagy voltam . . . .» Mikor aztán lebukott a szédítő magasból, hova szerencséje emelte, nem tanulságos példa-e ugyanazon fejlődéket látni legjobban buzgólkodni abban, hogy ezennél csak Bonaparte tábornoknak czimezzék, a kik magok is töle nyerék királyi címeket? Miltán mondhatta *Napoleon*, hogy ép úgy czimezzheték Bonaparte érseknek is, mert az egyháznak ép úgy feje volt, mint a hadseregnek.

Híába vetették ellene a régi hadászati iskola kiérdemült czofjait, hogy a hadviselés szabályai ellenére verte meg őket. Az bizonyos, hogy *Napoleon* soha sem támadt ott, a hol várták volna, s nem oda célzott, a hova számítottak. Hitték volna-e a Genuát ostromló osztrákok, hogy az Alpeseken át kerül hátk mögé, magával hozván tüzéréjét is? *Mack* is úgy lett körülölvőva Ulmál, mielőtt még tudomása lett volna, hogy *Napoleon* átlépte a Rajnát. A nagy hadverő bizonyos bonhomival valjia be maga is, hogy hadi tudománya más volt, mint a hagyományos iskoláé, számításai mások, mint a theoretikus porosz és osztrák katonáké. «Mikor Tilsitben voltam Sándor ezárral és a porosz királlyal, hármunk között leg tudatlanabb voltam katonai dolgokban. A két uralkodó teljesen tájékozva volt arra nézve, hogy hány gombnak kell lenni a kabát elején, hánynak a hátulján, és hogy kell a nadrágnak meg lennie. Igazán, én semmi sem voltam hozzájuk képest», írja *Napoleon*.

Egészen más volt, mikor e halvány arcú, vézna testalkatú ifjú, keblében rejtett tűzzel, külsejében, modorában egyszerű, lakonikus, — először tűnt fel. Egy antik hős látszott felelevenedni — persze kissé párisias anyagból, — de mindenkinek imponálva. Sokáig barátai sem ismerték. 1797-ben, mikor híre járt, hogy *Bonaparte* Olaszország királyává akarja magát koronáztatni, *Stael* asszony megkérdezte az ép Párisba küldött Augereau-tól, mi igaz e hírből? «Szó seines róla, — felelt *Augereau*, — sokkal jobb elvekkel bíró fiatal embernek ismerem.» Még 1802-ben is *Fox*, a nagynevű angol miniszter majdnem megközelítő képet rajzol az első konzulról, mikor *Napoleon*nak bemutatották. «*Bonaparte* — írja — kicsiny, s nem épen parancsoló alak, egyszerűen, bár gazdagon öltözve, himzett konzuli kabátjában, hajpor nélkül, hasonlított valami úri magánzóhoz, ki nem sokat ad ruházatára, s kerül modorában minden dolyfót.» Az angol nagykövet bemutatta neki *Fox*ot. Meg volt lepve, s aztán némi felindulással, gyorsan szólt: «Ah! Mr. Fox. Örömmel hallottam megérkezéséről — nagyon óhajtottam látni. Rég bántam önben a szónokot és hazafit, ki szavát folyton a béke érdekében hangoztatva, szolgálta hazája, Európa és az emberi nem érdekeit. Európa két nagy nemzetének békére van szüksége. Nines mit félnök, értenök és becsülnök kell egymást. Önben, Mr. Fox, nagy örömmel látom ezt a nagy államférfiút, a ki azért ajánlt békét, mert nem volt igazi ok a háborúra, ki czéltalanul látta Európa feldúlását, s megmentésén dolgozott.»

Mennyire más volt később, mikor Anglia volt az egyedüli szálla szemében, mert annak szabad eszméitől feltette tervét. Bár haragja sohasem tartott hosszasan, volt idő, mikor egy-egy londoni hírlap olvasása után, melyben *Bonaparte* tábornokról nem a legkiméletesebben történt emlékezés, a híres kakastollas kalap a szög-

letbe repült, s oly szavak hangoztak a császári termekben, melyek inkább emlékeztettek a volt tüzer-káplarra, mint Nagy Károly birodalma örökösére.

Mindamellett néhány politikai áldozaton kívül *Napoleon* lelki nem terhelte a kegyetlenség és hatalmi elvakultság bűnei. *Enghien* herceg halálát nem személyes gyűlölet, hanem politikai érdek okozta. *Toussaint*, *L'Ouverture* és *Hofer* *András*, *Palm* német író és a jaffai sikon elvezett 2500 hadi fogoly mind példaadásból estek *Napoleon*nak áldozatul. *Napoleon* nem annyira kegyetlen volt, mint inkább érzékeny a humanizmus szava iránt ott, hol terveinek sikere látszott akadályozva.

Napoleon császár jellemző sajátosságait genialisabban át nem érezte, fel nem fogta s vissza nem adta senki, mint *Meissonier*, a nemrég elhunyt világhírű francia festő a napoleoni cyclust megjelentető három remek festménye közül a legsikerültebben, a melyhez 1814-iki hadjárataiból merítette tárgyát.

Meissonier e híres képén ott látjuk *Napoleon* katonai dicsősége tetőpontját, a Franciaországba betört szövetségesek elleni harca után, híres «*Marengo*» nevű fehér paripáján, hallgatva, komor gondolatokba merülve. Mögötte közvetlen a «vitézek legvitézebbike», *Ney* marsall stoikus arca látszik, távolabb *Berthier* marsall, ki a kimerüléstől elszenvedve ül nyergében, meg hátrább a háttérben csupa élethi arcmások, *Drouot*, *Gourgaud*, *Flahault* tábornokok és az egész törzsakar, melyvel a császár környezni szokta magát. A hófedett síkon tömött sorokban végi visszavonulását a hősi gőglőség, melyet vezére annyiszor vezetett diadalra, s az egész festményen a dicsőség ragyogó sugarai s a bukás tragikus sejtelméi olvadnak össze.

Mindent összevéve, *Napoleon* erkölcsi jellemét, erényeit úgy, mint hibáit nem lehet a kortól, melyben élt, elvontan ítélni meg. Környezete erkölestelen befolyása, hatalmának ellenállhatatlan esábjára sem maradtak hatás nélkül. Csak egy belküzdelemben, polgárharcban kimerült nemzetnél lehetséges az abszolút uralom azon formája, mely *Napoleon* emelte talapzatára. Ennyiben egyénisége összefoly korának feltételeivel, de mégis a rendkívüli személyes ügyesség, a biztos számítás és nagy lelki erő voltak azok a tulajdonságok, melyek csodálatos pályáján elősegítették, s ezért semmi sem igazabb, mint az, hogy benne valóban megtalálta a kor a maga emberét. (Folyt. köv.)

AZ 1892-KI NAGY HÁBORU.

— Jövendőlés. — (Folytatás.)

A fentebbi cím alatt a Londonban megjelenő «Black and White» («Fekete és fehér») című angol képes hetilap érdekesen és ritka katonai szakavatottsággal írja le a jövendő, 1892-ki nagy háborút, a mint ez a szerző fel fogása szerint valószínűleg le fog folyni. E nagy háború előzményeit s előrelátott eseményeit a szerző úgy írja le, mintha már megtörténtek volna s mint azt katonai és politikai szakemberek, a nemzetközi politika, valamint a hadászati terén jól ismert tekintélyek elképzelik és valószínűnek tartják.

Angol tartalékosok próbálják az új ismétlő fegyvert.

Önkéntesek toborzása Londonban.

Anglia érdekeinek védelmére nemcsak keleten, hanem Európában is fegyvert fogván, hadereje gyarapításának céljából önkénteseket

toborzani készül. Londonban sok ezer katonaviselt ember lakik, kik Indiában és Afrikában a fegyverforgatást megtanulták, de sem mint tartalékosok, sem pedig egyéb jogcimen többé tényleges szolgálatra nem kötelezhetők. Ezeket leginkább önkéntes toborzás után lehetvén megnyerni, a kormány nemcsak rendkívül magas foglalt és zsoldot fizet, hanem az illetőket a háboru után nyújtandó egyéb előnyökkel is kecsgetti. London nagyobb terein és nyilvános helyein a toborzás, rábeszélés, itatás és egyéb ily alkalommal járn szokott eszközökkel folyik. Oly önkéntesek, kik már előbb szolgáltak, mindenekelőtt az új ismétlő fegyver titkaiba beavattatván, az afghanistáni sereg ezredeinek kiegészítésére 1000 emberből álló szállítmányokkal Maltába küldetnek, honnan a főparancsnokság intézkedései folytán a legközelebbi gőzessel rendeltetésük helyére jutnak. A kormány e tekintetben rendkívüli tevékenységet fejt ki. Nevezetesen az önkéntesek családjainak ellátásáról pazarul gondoskodik, s alig hiszszük, hogy e részben bármely állam előnyösebb intézkedéseket tett volna. Mihelyt az illető önkéntes Londont elhagyta, azon városnegyed előjárósága, melyben annak családja lakik, a kiszabott tartási pótlékok tizennégy napra előre kifizeti. Esetleges panaszokat az ugyanott székelő békebíró intézi el. Ekkor Londonból 60 ezer önkéntes került ki, s a hadügyminiszter bizonny reméli, hogy néhány hét alatt a háború királyság területén legalább is 300 ezer katonaviselt embert fog a zászlók alá gyűjteni.

Lovassági ütközet Ligny mellett (Belgiumban.) A francziák veresége.

(A német főhadiszálláson levő tudósítónktól.)

Namur, május 5.

Épen most értesültem, hogy a melzi német csapatok *Verdun* erőit folyó hó 3-ika óta lövöldözik könnyű tábortüzérségük ütegeivel. Minthogy a francziák ott ütegeiket meg nem helyezték el, a sűrű tüzelést csak gyengén viszonozhatták. Az erők összes védműveivel romba dőltek s a bennük volt ágyúk a földön hevernek. Két század német lovasság éjszakánk idején megkerülte *Verdun* s a vasút, nemkülönben a távirat-vezeték elrontása után *Mars-la-Tour* közelében ismét német területre jutott.

Namur, május 9.

Ma *Ligny* és *St.-Amand* vidékén heves lovassági ütközet vívatott, mely a francziák vereségével végződött. Mielőtt tudósítomást megkezdénem, megjegyzem, hogy a napi lapok levelezői szoros felügyelet alatt állnak, s jelentéseiket csak a vezérkari főnök jóváhagyása után adhatják a táviradának. Ez leginkább azért történik, mivel a francziák a táviratvezetéküket *Brüsszel*ig már több ízben saját sodronyaikkal összekötvén, ily úton az innen továbbított hírek és jelentések birtokába jutottak. Tegnap délután egy *Gembloze*-ba induló vonaton helyet kapván, az ott felállított lovas hadosztály megtekintését kísértetem meg.

Képek és léghajózási szemlélok jelentése szerint, a francia lovasság, — számaru nézve legalább egy hadosztály, — *Fleurus* és *Charleroi* közt áll. Ez a hír valóban bizonyult, mivel elővédünk őrszemei már *St.-Amand* tájékán az ellenséggel találkoztán, a vasut mentén lassan visszahúzódtak. A csatater ugyanazon a helyen volt, melyet *Blücher* a *Ligny*-i ütközet alkalmával 1815-ben elfoglalt.

A francia lovassági tömegek előtt vágató ütegek azonnal megkezdtek működesüket s háború mozdulataik s a tűz folytatása kifogástalanok voltak, az a körülmény, hogy mögöttünk a felkelő nap fényes sugarai hátrányukra szolgált, az előnyt kezünkbe szolgáltatta. Ennek következtében a francia lovasságadok ürlövegeink által erősen megingatva jutottak a rohamhoz. Balszárnnyuk elkésve fejlődött, mi által közepük a kellő érintkezés nélkül maradván, a német huszárok és dzsidások összpontosított támadását csak védelmi állásban viszonozhatta. A francziák vitélül helyt állottak, de a mint ez a mostani hadviselés minden részleteiben mérvadó elvül szolgál, úgy ez alkalommal is bebizonyult, hogy mai napság a siker esélyei leginkább a mozdulatok gyors keresztvitéletől, nemkülönben a vezényelt öntudatos cselekvéstől függenek. Ha a francia parancs-

nok eredeti felállítását megtartva, balszárnnyát kezéből ki nem bocsátja, túlerejével, mely rendelkezésére állott, a német lovasságot okvetlenül visszanyomhatta volna, mert míg német részről csak huszonnégy század állt a harcstéren, ellenfeleink harmincznégy századdal vonultak oda.

Vouziers, május 12. éjfélok.

A nagy nemzeti dráma első felvonása véget ért, az első hadászati föladat meg van oldva. A metzi 3-ik hadsereg csapatjai az imént leirt hadműveletek függönye mögött *Luxemburg*—*Thionville* felé toltak előre. Az első hadsereg öt hadteste *Mezières* és *Sedan* közt fejlődik, míg a 2-ik sereg hadtesteivel a tartalékok képezi. E mozdulatok május 9-én hajtottak végre és 10-én hajnalban mind a három hadsereg csapatjai átlettek a határt. Két francia hadtestet, mely a *Meuse* folyó védelmére lett előre tolvá, a 3-ik hadsereg a fejlődés pillanatában lepte meg, s így a francziák jókora rendtelenségben vonultak vissza. A második hadsereg sehol sem akad fenn, ennek folytán lovassága már *Buzancy* alatt áll. A *Meuse* és *Aisne* folyók közti fennsíkon a két ellenfél lovassága ismét összecsapott, hanem a hadi szerencse ez alkalommal is a németeknek kedvezett. Habár a csapatok naponként husz-huszonöt angol mérföldet menetelnek, a lovasság által képezett fátyol, mely a sereg mozdulatait elföldi, még sem tudtam utolérni, s így a legelől előforduló folytonos harcokat csak mások elbeszélése szerint írhattam le.

A *vauze-champagnei* ütközet.

Dricourt, május 11.

Végre sikerült az egyik lovassági hadosztályt utolérnem, még pedig *Tourteron* falunál, a midőn este táborba szállt.

A *Vouziers* felé kiküldött őjrjáratok egymásután azzal a hírrel jöttek vissza, hogy az *Aisne* völgyében nagy tömegek táboroznak s hogy a rheims-montioisi vasuti vonalon egymásután közeledő vonatok szintén csapatokat szállítanak. Most csak arról lehetett szó, hogy a német sereg a francziákat az *Aisne* magaslatainak elfoglalásában megelőzte. Ez csak tekintélyes lovassági tömegek előretolása által levél elérhető, az erre vonatkozó parancsok kiadása után tüstént megindultunk. Nagyon meglepetésünkre a sűrű köd eloszlása után azt vettük észre, hogy a lovasságok ez alkalommal már a tábortüzer-ség húsz üteggel megelőzte, melyeket a magaslatok fele után utolértünk. Ily impozáns erőkiállítás ellenében alig lehetett feltételezni, hogy az ellenség gyalogságát a tüzéréség czéltáblájául kitegye. Amde az egyszer esáldottunk, mert a francziák 1200 yardnyi távolságra előrenyomulván, kitarították a reájuk hulló kartács és shrapnel záport, miután pedig megbontott rendjeiket a német lovasság teljesen szét akarta verni, oly védelmet fejtettek ki, mely sok bator lovas életébe került. Mire a porosz gyalogság tömegei a harcstérré értek, egy érintetlen francia dandár hat üteggel bal oldalukunk széléről egy remekül végrehajtott oldalmenettel szintén ott termelt. A most kifejldő gyalogsági harcban a kiváló német löfegyver fölénye fényesen bebizonyult. Harmincz lépésnyire mind két fél megállott, de szuronytámadásra nem került a sor, mert a francia tüzéréség belelegyedeése megállította a harc folytatását s védelme alatt az erősen megtizedelt gyalogság jó rendben visszavonult. A harc folyása alatt vett jelentések szerint *Vouziers* felől egy egész francia hadtest csatarendben előrenyomulván, attól lehetett tartani, hogy annak kipibent lovassága a délelőtti folyamában elért sikert kétségessé tehetné.

Négy órakor *Dricourt* falu alatt táborba szállottunk, honnan leveletem írom. A francia mozgósítás két nappal való elkésésének következményei mindinkább kitünnek, melyeket a mai nap veresége még inkább súlyosított. A német csapatok nagyobb része még nem nézett a halál szemébe, s így hangulata a győzelem daczára nagyon komoly volt, melynek emelésére a zenekarokat kellett felhasználni.

RICHET A GONDOLATOLVASÁSÁRÓL.

Abban a nagyérdékü műben, melyet *Charles Richet*, az állattan híres párisi tanára, «Tapasztalati tanulmányok a gondolat-átvitel terén» czim

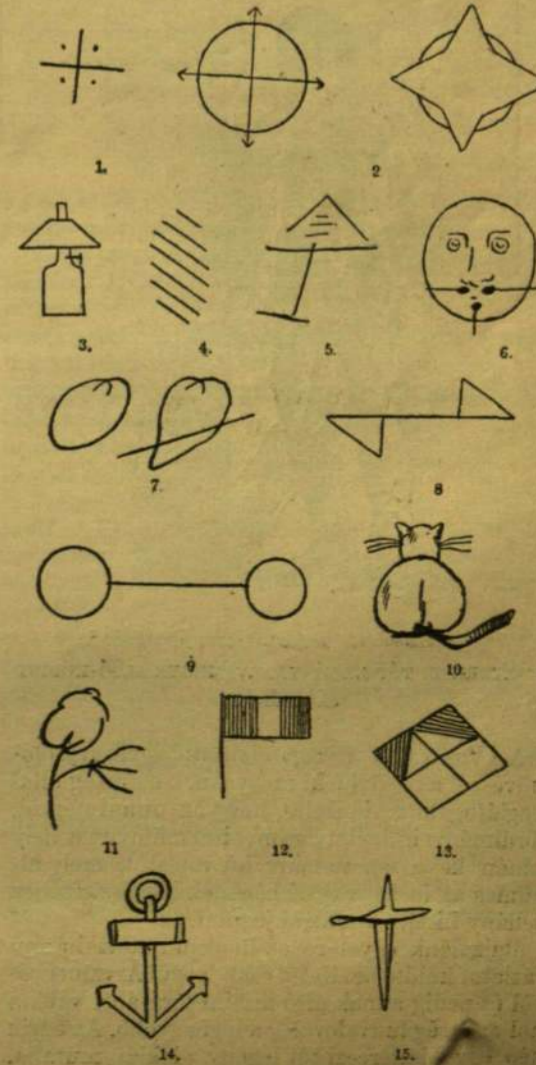
«AZ 1892-KI NAGY HÁBORU.» — UJONCZÓZÁS LONDON EGYIK KÜLVÁROSÁBAN.

alatt most bocsátott közre, s mely mindenütt a művelt világon megérdemelt feltűnést kelt, talán a hypnozistáknak legérdekesebb adatai azok, a melyeket a tudós szerző borítékba zárt s minden jelenlét előtt gondosan eltárolt rajzok és feladványok behunyott szemmel való megfejtéséről közöl hypnotizáltak által, kiknek a zárt levélboríték tartalma felől sejtelmök sem lehetett. A spiritizmus és a delejes hypnozist tudományos értéke felől lehetnek nézeteltérések; legújabbban oly támadói is akadnak, kik nem látnak benne egyebet a közidegrendszer sajátosság elfajulásánál és tévelygésénél. Még pedig abból okoskodnak, hogy történeti tény az, miszerint minden nagy nemzeti katasztrófa, minden nagy nemzeti epidémia vagy hasonló csapás után bizonyos visszafejlődése észlelhető a gondolkodó-képességnek, mely abnormis cselekedetekben nyilvánul. Ilyen volt a középkorban a flagellantismus, a Vitus-táncz, a kereszties gyermekhadak, stb. Franciaország, a modern spiritisztikus törekvések leghalásabb talaja is ily nagy nemzeti katasztrófa mögött áll. Ez azonban nem fejt meg a természettudomány szempontjából azokat a meglepő tapasztalatokat, melyekből *Richet* nyomán szemléltetőleg mutatunk itt be néhány tanulságosabb esetet. *Richet* bizonyos számú esetben meglehetősen pontos reprodukcióit kapta oly rajzoknak, melyek borítékba voltak zárva akképen, hogy a jelenlét személyek a rajzokat nem ismerhették. Itt tehát nem is annyira gondolatátvitelről, vagyis a mint az angol mondja, *thought transference*-ről lehet szó, mint inkább arról a pszichológiai állapotról, a mit a francziák *lucidité* néven neveznek, azaz a tulajdonképeni gondolat-olvasásról.

Már most igaz, hogy a kapott reprodukciók nem mindig egyeztek a kísérleteknél az eredeti rajzokkal, de a hasonlat mégis meglepő. Nézzük például az 1. ábrán jelölt rajzot. Ezt az alvajáró következőben írta le: «Egy kört látok, egy csúcsosított csillagot. Keresztet látok, a mely azonban nincs befejezve, hanem egy másikba megyen át. Itt egy vonalat látok, ott egy másikat, amott egy harmadikat és mind a négy egyenlő. Köröskörül karikat látok s végein lánzdacsacsacsokot.» Mindezek a zavaros leírások a 2-ik ábrán lehető pontossággal reprodukálva láthatók, s kitünik belőlök, hogy a hasonlóság az eredeti rajzzal nem csekély.

Egy másik esetben az elrejtett eredeti rajz a 3-ik ábrán látható lámpa volt. Az alvajáró a 4-ik és 5-ik ábrán mutatott idomokat rajzolta a csukott boríték után róla, s itt különösen az utóbbi rajzban frappans a hasonlóság. Ugyanaz a 6-ik ábrán adta eredeti a 7-ik ábrán látható módon adta vissza.

Még érdekesebb leírást adott az alvajáró a 8-ik ábrán feltüntetett eredetiről. «Egy vonal által összekötött két golyó», mondá. Azon kérdésre: «mi van a golyókban?» így felelt: «Egyikben semmi, a másikban keresztforma vonások.

Figyelemreméltók Richet azon kísérletei is, melyeket a diagnosztizálás terén tett. Például megkérdezett egy hypnotizált nőt: «Mire gondolok most?» A nő kezdetben kiterő feleleteket adott, de Richet tovább folytatta kérdésököségeit. «Van nekem egy beteg gyermekem, — szült, — meg tudná-e mondani, mi baja van?» «Várjon csak, mindjárt megmondom» — felelte a nő. «Nos?» — «Erős főfájása van» — aztán tíz perc múlva hozzátette: «Skarlátja van.» A gyermek csakugyan skarlátban volt. «És mi-ből gyantotta, hogy skarlátja van?» kérdezte tovább Richet. «Mivel arcát egész pirosnak látom.»

Volt példa azonban arra is, hogy a hypnotizált egészen hamis diagnózist jelölt meg. Így ischias helyett egy izben lázat és fejfájást. Csak-hogy — különös — a beteg még aznap heves lázzal egybekötött főfájást is kapott.

Kártyák kitalálásában kevésbé kielégítő eredménnyel jártak Richet experimentumai. A kitalált kártyák száma alig ment többre, mint a mennyit véletlenül is el lehet találni. Ellenben érdekesen beszéli el az életlen nagynevű tanára párisi élettani laboratoriuma leégését 1887 november 15-én. E napon reggeli 3 óraker tüz ütött ki az épületben a fűtés következtében s mielőtt segélyt hívhattak volna, két terem áldozatul esett. Ugyanazon éjjel Richet egyik barátja, Nericourt, ki ötödfél kilométer távolságra volt a laboratoriumtól, álmában magasan felcsapó lángokat látott. Egy másik barátja, Ferrari, ki a laboratoriumtól három kilométernyire lakott, azt álmodta, hogy a kandallóban nagy tüzet lát, mely világosságot terjesztett az egész szobában. November 15-én este 5 óraker végre Richet egy harmadik barátja Havreban ép egy hypnotizált kislány kislányát kísérleteket. Egyszerre a hypnotizált felkiáltott: «Tűz van! tűz van!» Azután pedig kijelentette, hogy álmában egész világosan látta, mikép a Richet laboratoriuma eg-

Richet következtetései egészen megfelelnek a spiritizisták nézeteinek e tárgyrol. Szerinte bizonyos pszichikai állapotokban némelyeknél az érzéklenség oly képessége nyilvánulnak, melyek teljesen különböznek rendes észrevételeinktől, s melyekre nézve nem létezik sem tér, sem idő, sem fizikai akadály.

A MI TÓTJAINK.

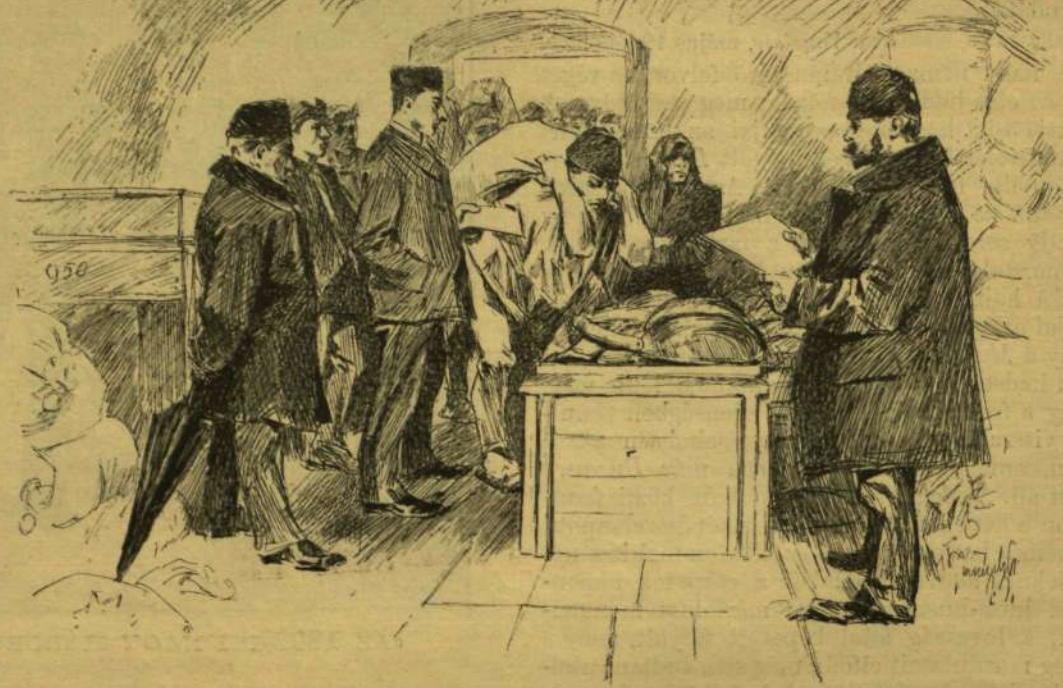

Jantik Mátys eredeti rajza.

BISZTERECZI TÓT LEGÉNY, ÁRVAMEGYE ALSÓ-KUBINI JÁRÁSÁBÓL.

A «Vasárnapi Ujság» elküldte egyik rajzoló-művészt a felsővidéki megyéknek az inség által meglátogatott vidékeire, hogy az ottani népről, körülményeiről, életviszonyairól mindjárt a hely színén készítsen néhány hű vázlatot, mely alkalmas az inség valódi képének kiegészítéséhez néhány hiteles vonással járulni.

Rajzolónk egyelőre az itt bemutatott három vázlatot küldte be. Kettő ezek közül Árvamegyéből és pedig annak alsó-kubini járásából való, a hol az inség tudvalevőleg a legnagyobb. Az egyik kép egy bisztereczi tót legény alakját mutatja, az itteni tót nép szokott viselésében.

Jantik Mátys eredeti rajza.

ÉLELMI SZEREK SZÉTOSZTÁSA ÁRVAMEGYE SZÉKHÁZÁNÁL ALSÓ-KUBINBAN.

A második kép már jelenetet mutat és pedig az alsó-kubini megyeházán az inségek számára érkező élelmi szerek ladáiba csomagolását a vármegye tisztviselői által, a kik a különösen az alföldi megyékből érkező natúrliákat: tengerit, buzát, rozst, szalonnát, füstölt húst és kolbászt, sőt még kész kenyeret is folesztják s oda irányítják, hol legtöbb szükség pótol.

Harmadik képünk Liptómegeyből, Kralovánból való, e vadregényes szép fekvésű helyről, melynek táján a magyar földmívelésügyi miniszter, — mint a diós-györi völgyben, — nyaralótelepet is szándékozik létesíteni.

Itt az inség még nem oly általános, mint föl-jebb éjszakon. Képünk egy tót ház szobáját s abban a családot mutatja. Feltűnő a gerendáról le-lógó zsákszerű lepedő, mely négy csücskénél fogva van a gerendához erősítve. A lepedőben gyer-mek alszik. Ilyen az e vidéki tótoknál a bölcös.

Rajzolónk Alsó-Kubintól tovább utazott Árvamegyének azon részére, a hol az inségnek volta-képi fészke van s a hol a nyomor a legnagyobb.

Jantik Mátys eredeti rajza.

TÓT LAKÓHÁZ BELSEJE KRALOVÁNON, LIPTÓMEGYÉJÉN.

EGYVELEG.

* A «fehér ház»-at, az egyesült államok elnöké-nek lakását építéskor «palotá»-nak akarták elne-vezni, de az amerikai köztársasági szellem tiltakozott ez ellen, s így «a végrehajtó hatalom épülete» nevet kapott. A függetlenségi háborúban azonban néhány angol katona megrongálta az épületet s a lángok és füst eltüntetésére végett újból bemeszelték, ezért el-nevezték «fehér ház»-nak, mely elnevezés azután hivatalos jellegűvé lett.

* A mikroorganizmusok dr. Hobein érdekes ku-tatásai szerint az alsó ruhák közül leginkább megeza-porodnak a flanel ruhákban, vagy a vastag tricót szövetekben s a legtrikábbak a sima vászon vagy gyapot ingeken. Ezek kimosva is megtartják ezen sajátságukat, míg a gypju anyagok kimosva s hossz-sabb ideig használva mindinkább alkalmasokká lesznek a veszélyes apró lények szaporítására.

* Sajt-bacillust fedezett fel egy Beyerink nevű hollandi tudós s bacillus casefuscusnak keresztelte el. Ez az állat különösen a fehér hollandi sajt kék feltjában tenyészik s veszedelmes. Eredete a ta-lajvizből jó s a sajtban úgy származik, ha az edé-nyeket állott vízzel tisztogatják.

Dr. TÖRÖK JÓZSEF.

Köztevékenységben, hű munkálkodásban im-már 78 évet eltöltött férfunak arcképét mutat-juk itt be, ki kora ifjúságától kezdve, öntuda-tosan fejlesztve tehetségeit, küzdötte föl magát a tisztelet és elismerés azon magas fokára, melyen ma áll. Három téren fejtette ki főleg munkálkodását és érvényesítette tehetségeit: a tanítás, a tudományos búvárlat és az orvosi gyakorlat terén. És mindenik téren maradandó nyomokat hagyott maga után, melyek érdemeit fontartják és biztosítják.

Ötven év óta működik, mint gyakorló orvos, s 44 év óta, mint tanár a debreczeni főiskolá-ban; előbb a vegytan, növénytan, élektan és ásványtan tanszékén; majd a jogakadémia újabb szervezése alkalmával a törvényszéki orvostan és közegészség tanszékén. Vegytani és éleltani előadásai az 50-es években annyira ked-veltek és keresettek voltak, hogy még a nagy tudományu Lugossi Józsefet is, az ő tanártársát, a hallgató teremben láttuk a physiologiai elő-adásokon. Bánásmódja az ifjúsággal szemben mindig humanus, nyájas és leköte-lező volt. Azon sok ezer tanítvány kö-zül, kik 44 év alatt keze alul kikerültek, bizonyára mindnyájan úgy gondolnak vissza reá, mint szeretett tanítóikra, ki azt az elvet, melyet az orvosnak kö-vetnie kell betege iránt gyöngédség és figyelem tekintetében, — gyakorolta és átvitte a tanítás és nevelés terére is. Az általa előadott tudományokat a kor színvonalára emelkedve művelte, a mint azt úgy kéziratai, mint nyomtatásban megjelent tankönyve («Népszerű em-berélettan» 1881) eléggé igazolják.

A tudományok terén való foglalko-zását már mint ifjú megkezdte; az 1834. és 1835-ben Péczely József által kiadott «Debreczeni lant» szépirodalmi kísérleteiről tanuskodik; mint orvos-növendék 1839-ben Magyarország köz-gadasságilag nevezetes termékeiről írott pályaművével 2-odrendű jutalmat nyert. 1846-ban már mint orvos a tudomá-nyos akadémia által honunk nevezete-sébe ásványvizzeiről kitűzött pályá-kérdésre válaszában, első rangu jutal-malban részesült. — 1858-ban a világ-hírű kabai meteorokövet ismertette, s hogy ez a külföldi tudósai előtt is ismeretes legyen, ismertetését német nyelven is közzétette a Poggendorf Annalesei-ben (X-ik kötet). «Debreczen földtani viszonyai», «A jégkorszak nyomairól Magyarországon és különösen Debreczen vidékén», «Dr. Pólya József emléke», «Debreczen rovar faunája», stb. mind azt bizonyítják, hogy Török József egész kedvvel és odaadással csüggött szakpályáján.

Orvosi működése irányában a debreczeni főiskolai ifjúság és Debreczen város nagy közön-sége csak elismeréssel adózik. Mint főiskolai orvos, e nemű teendőit több évtizeden kereszt-ül minden díjazás nélkül teljesítette. És mi-után az általa évenként kezelt betegek számát 2000-re bizvást tehetni, egy félszázad alatt 100,000-re rug azoknak száma, kiket gyógy-kezelt.

1842 márcz. 17-én nyerte el tudori oklevelét, most ezen tudori oklevél megszerzésének 50-ik évfordulati napját érte meg, melyen a budapesti egyetem diszoklevéllel tisztelte meg és a melynek emlékére rendezte az ünnepély számára a deb-reczeni orvos-gyógyász-egylet és vett abban részt a debreczeni főiskola s Debreczen város ér-telmisége.

Nehéz és küzdelmes, de mégis szép életpályát futott meg dr. Török József; tisztelettel környezi s elismerésnek ad kifejezést a debreczeni főis-kola, mely legközvetlenebbül a magának val-lotta és vallja, a hazai tudományos irodalom és annak képviselője, az akadémia, és a szen-védő emberiség. Három lobogót tűzünk föl

azért a tisztelet oltárára, melyet annyi igaz tanítvány, tudománybarát, és néha testi meg-gyógyulást talált halás szív vesz körül.

Életrajzi adataiból álljon itt ennyi: 1813 okt. 14-én született Alsó-Váradon, Bars megyében, hol atyja ref. lelkesi hivatalt viselt. Testvér-bátyja volt Török Pál, a dunamelléki ref. egy-házkerület nagytevékenységű, kitünő püspöke. A gimnázium alsóbb osztályait a selmeczi lyezeumban, a többi osztályokat, nemkülönben a bölcséleti, jogi s theologiai tanfolyamot a deb-reczeni főiskolában végezte. 1836-ik évben lé-pett az orvosi pályára s 1842 márcz. 17-én, tehát épen félszázaddal ezelőtt avatottat föl orvostudorá. Ezután külföldi tanulmányutakat tett s Berlinben, majd Párisban és Bécsben hall-gatta a leghíresebb európai orvostanárak egye-temi előadásait. 1843. év elején Budapesten telepedett le, mint gyakorló orvos. Ugyanazon év okt. 7-én már a tudományos akadémia leve-lező tagjává választotta, a következő évben a budapesti orvosegylet rendes tagja, majd a ma-gyar természettudományi társulat másodtitkára lett. Érezvén hivatását, a pesti orvosi egyetemen ohajtott volna tanárként működni, s ez irány-ban meg is kezdte a kísérleteket, de az akkori felfogás szerint, hogy az országos egyetem egé-szen katolikus jellegű, e törekvései nem sike-

A FELVIDÉKRŐL.

Csendes völgy ölében, távol a nagy világ zajá-tól, de közelebb az éghez, van az én falusi magá-nyom; falusinak mondom, bár a falun kívül, ettől távol esik, s ezért pusztainak is nevez-hetném; de nem lehet az pusztá, hol magas he-gyek, sziklahástyák állnak őrt, a csend és magány védelmére, s a hol az ősök magas bérczen épült fészkeknek gyönyörű romjai folyton nagy mul-takról beszélnek.

A gőzparipa egy órányi távolban püszköl és fűtül, s dübörgéséből csak annyi hallszik el idáig, a mennyi a csendet nem riasztja fel; az est-harang kedves hangja is, megjárva a visszhang utjait, lágyabban érkezik ide. E kis zug min-den pontja változatoságot nyújt, minden gö-röngye a természetnek más-más tésztafájából van gyurva.

Itt a «zordon Kárpátoknak vadregényes tá-jain» minduntalan más és más szokatlan dol-got lát az alföldi látogató: zöldelő vetést hegy-tetőn, a hol szántani is alig lehet, tiz lépésre meredeken leeső zordon sziklafalat, lent cser-gedező patak szelén szép virágos réteket, árnyékos hegyoldalon legelő nyájakat. S ha telköltötte érdeklődését a változatos táj: meg akarja ismerni e vidék lakóit is.

Milyen a hegyvidék lakója? megki-sérlem néhány szóval jellemezni.

A hegyvidéki ember rendszeren a völgy alján ébred, a hol a látkör szűk; de hány-szor látja a hegy tetejéről a széles látkört is, és hány-szor látja azt, hogy e látkör hányféle változatoságu lehet? Minden pont más-más, a legtöbbször igen eltérő képet nyújt. A szemléletek e folyto-nos, e hosszú sora nem szolgáltat-e anyagot melyen a lélekben állandó vonásokra?

A hegyvidéki ember korán megszokja a legkülönfélébb akadályokat; látja, hogy a nap sem tüzhét mindenivé ugy, a mint azt kénye-kedve tartaná, mert utját állja sok helyütt a hegy; a víz ellenállhatlan hatalma, melynek árja itt sziklakat gördít magával, ott megtörök egy erősebb sziklánál; s az elemek itteni nagyobb, változatosabb harcra s azon akadályok, melyeket a természet ily vi-déken nagy mennyiségben gördít az ember elé, maradandó hatással vannak az itt lakók kedélyvilágára.

Kettős iparkodással kell itt gazdál-kodni, mert az Isten áldása váratlanul jó vagy épen bőséges természéssel soha sem lep meg. Hazánk e vidékének la-kossága megszokta kevéssel beérni, s folyvást nehéz munkát végezve, kevés eredményért józan beletörődéssel és megnyugvással éli napjait.

Demindennek megvan a maga határa, s nem lehet csodálni, ha e népet időnként meg-szállja a kíváncsi mániája.

A mi szegény népünk Trencsénmegye felső-részen majdnem kivétel nélkül minden eszten-dőben átesik az inségnek hol rövidebb, hol hossz-sabb szakán, s mentül inkább szaporodik a nép, mentül inkább elapozódik a föld az örökség kö-vetkeztében történő osztályok folytán, mentül inkább pusztul az erdő, mentül inkább terméketle-nedik el a kevés erővel mivelt föld, annál ijesztőbb mértékben lép föl ez a meg-megújuló inség.

Trencsénmegye felső részén a nép adóját a mult év őszén az utolsó krajczárig kifizette, és ugyanazon időben megkezdte koplalását. Bé-reseimnek, kiknek konvencziós földje trágyázott javaföldemből van kiosztva, krumplija, káposz-tája alig termett, s e termés elemeire alig volt elég karcsenyig. Mit tevő legyen ily körülmények között, a szegény kis gazda, kinek rendszeren nagyobb házi népről s még egy-két darab elcsenevészedett marha teleltetéséről is kell gondoskodnia?

A «prednovie» vagyis az új termés előtti in-séges állapot nálunk — mint mondom — napi-renden van kevés kivétellel minden esztendő-ben; rendszeren február-márcziusban veszi kez-detét; ekkor a nép java, a ki csak munkaképes, a kínálkozó munka után távol vidékekre özo-nlik el, s az otthon maradt öregek, betegek és gyermekek az éhséggel küzködnek és az uszo-rásokkal.

Dr. TÖRÖK JÓZSEF.

A múlt ősszel a felső-trencseniek a nyitra-megyey aratásból nagyon kevés keresményt hoztak haza; otthon szintén egészen rossz termés volt s így már augusztusban tudtuk a nagyobb inség bekövetkezését; tudomásom szerint az adatok hivatalosan is felvették s a lehető megtörtént és történiük egy a társadalom, mint a hatóságok részéről. Legnevezetesebb ezek közül az inségi közmunkák elrendelése, a mely főleg hivatva van a többi intézkedések hathatós kiegészítésére.

A felvidék elszegényedésének okait e cikkünk keretében csak futólag említhetem. Ilyenek a nemzetközi, közgazdasági viszonyok, főképp a kis ipar, a házi ipar tönkretétele a nagy ipar által, a különben is terméketlen, vagy nagyon könnyen azzá váló talajnak teljes mozgósítása, az erdők kiirtása, a népek ezekből eredő rossz táplálkozása, elcsenevezése, stb. Ime az összefüggő s egymást kiegészítő okok nagy láncolata, melyeket nemzetünk számtalan tényezőjének alapos tanulmányozás, és az ez alapon való intézkedések tárgyává kellend tennie.

SZMIALOVSKY VALÉR.

ÉHINSÉG 1833-BAN ÉS WESSELÉNYI MIKLÓS.

Éhség dúl Magyarországon éjszakai megyében s az emberszeretét szövetezik, hogy a mit a föld megtagadott, pótolja a hazafias testvéri érzület. Megalakult a „Felebarát”. A jótékonyág kimeríthetetlen leleményes a módok föl-találásában. Társadalmi életünk naponta fejlettebb, virágzóbb. A humánus érzelmek uralma ellenállhatatlan.

Mi másként volt ez hatvan évvel ezelőtt!

Mint országos csapás dúlt az éhség az óriás aszály következtében. Az 1863-iki általános nyomor előtt épen harmincz évvel tört ki az inség oly erővel, mely egy formálódó társadalmat megrázott, megindított. És dícséretére legyen mondva az akkori társadalomnak, hogy már megérte a szolidaritás ama kötelekeit, melyek testvéri frigré fűzik össze a társadalom minden tagját.

Wesselényi Miklós, a szabadság retenthetetlen bajnoka, a leventeség eszményi lovagja, a későbbi árvizi hajós, 1833-ban fölemelte szavát az éhinség enyhítése érdekében. Legelső sorban szólt a maga osztályához: az előkelők-höz, de szólt az egész nemzethez.

Wesselényi Miklós nemes lelkét, megáradó lelkesedését szépen jellemzi az a cikk, melyet minden kommentár nélkül, mint a multból a jelennek is szóló hangot, ime lenyomatunk. Érdekes történelmi adat, mely ismét feltüntetett előttünk ragyogó színben Wesselényi Miklós nagy alakját. A cikk, mely Kolozsvárt jelent meg a „Nemzeti Társalkodó”-ban 1833 június 29-dik napján, az egykori helyesírást is megtartva, a következőképp hangzik:

Erdély nemes lelkü Leányihoz.

Szelid asszonyi szívhez, szilárd emberiség eszékeltése mindég nyit útát tanál; magyar asszony nemes érzésében hazafini felszólítás örökké meleg részvétre kap. Asszonyok, Ti bájos jól-tévői a szenvedőnek! gyengéd kezekkel segítitek fel Ti a nyomorultat, s a részvét könyvei, szeméitk mennyei virágján, élesztő harmat cseppek, oh ne hagyjátok ezen felszólítást sikeretlen hangzani el! Szívölő jó, s szivetekhez szól.

A mennynek ostori csapkodják szegény hazánkat. Kiegye, elperzselve vannak szántó földjeink, mezőinkön virágok — a Ti képetek — helyett, szomorú kopárságot szemlélünk. Sirva nézi a földműves elvesztett munkáját, sirva nézi s kétségbe esve a sápadt éhelhalást közeledni;

sírnak körülte gyermekei, s már nincs az éhez apának, mit adjon éhez gyermekeinek. A fenyegető veszélyt kevesitni hazánkfiainak szent kötelességek, s remélhető, fogja is a menny lüzgő törekedéseiket sikerésíteni; de elhárítani a veszélyt lehetetlen. Ha nem lesz is bár a gabona felettébb drága, de azon számtalan, kinek kevés pénze sincs, fog éhezni, éhel fog halni.

Előttünk tehát azon borzasztó jövőendő, melyben embertársaink az éhség gyötrelmi közt fognak köztünk, előttünk elhullani, — előttünk azon szörnyű jelenések, midőn az ártatlan csecsemő elszikkadt anyjának mejjén nem fog több táplálást kapni, s az elhaló atyának nállánál még boldogtalanabb árvára esik végpillantása. — Ilyeket fogtok Ti látni, s vérez majd szivetek; — de még minő gyötör érzés leszen elgondolni, miként ezen apának, kinek elhunyt egész háznépe vesztét okozza, élte megtarthatható, ama kisderek megmentethettek volna, s ezen esontváza aszott holt test, melyre az útszán elrémülve akadtak, még élne — ha cifra s költséges öltözeti kiadásitoknak még jödején csak egy részletszékét, szenvedő embertársitok élte

SCOTTA FRIDA HEGEDŰMŰVÉSZNŐ.

megtartására fordítottát volna. Égetni fogja lelketeiket azon ékségek, s marczongolva lesz szivetek azon drága ruha alatt, melynek árával egy, sőt több embereket lehete vala az éhség undok halálától menteni. Érezni fogja, elevenen fogja ezt érezni gyengéd kebletek, s majd szívesen fogjátok a drágaságot hajatok között kiragadni, oda adni a szilárdonk ékségeket; — de drága kő nem táplál, — az éhség fájdalmat cifra ruha nem enyhíti, s a divat legújabb, legékesb szüleményje a koplalástól elsanarodottan nem segít; — az éhezők kenyér után fognak sikkotani, s pénz után, melyen kenyeret vehessenek, — de akkor nem lesz kenyér, mit nekik adhasatok, — s azon pénzetek, melyvel eledelt szereshetnétek a koplalónak, drágán vásárolt ékségekre s ruhákra vesztegetve, rajtatok fog a szenvedő emberiség gúnyjára fényleni. Majd a lelket marczongló jelenésektől megrázva, örömet tennétek pénzé ékségeketek, édes örömet varázsolnátok kenyérré a külföldről drága pénzen hozottot cizomkákat, csakhogy az éhség mián kétségbe esettek jajjai ne hasítsák fületeket, csakhogy az éhel halással küzdők végvona-glását látnotok ne kelljen. De midőn az inség már árvizként rohan, a legforróbb részvétet is, csak mint abba hulló könyvepsett látatlan ragadja magával; egyesek törekedései elporlanak a rengetegre nőtt nyomorúság szirtjein, s későn és egyszerre nagy áldozatokkal sem lehet

koránt is tenni olyat, mit jó idejében s apránkénti adakozása sokaknak eszközöltet.

Ha most, míg a gabona nem szerfelett drága, ha most, midőn az inség legnagyobb pontjára csaknem egy egész esztendő van még hátra, számos, minden hónapban bizonyos mennyiséget fognak egy arra határozott tábba fizetni, — mely egybe gyülemendő pénzből lassanként s előre gabona s egyéb élelemre szükségsek szerzetnek, — ez által, majd a legszomorubb időpont megjelenésekor, sokaknak lehet élteteket megmenteni, s oly áldást szülő segedelmet nyujtani, mit egyeseknek bármi nagy áldozatja is akkor már eszközölni képes nem leszen. Ezen nemes, s hozzád illő czél az, mire téged hazám szép-neme, felszólít egy hív tisztelő.

Tegyétek drágaságaitok s ékségeitek egy részét az emberiség oltárára, mely öltöttek áll, s töletek vár áldozatot; mert a nagy Isten, az erény Istene előtt, csak azon erkölcsi áldozat bírhat teljes becsel, melynek füstje közt az ő remekje, az asszonyi nem áldozatja is illatoz. Egy drága kő vagy érez ékség, mely többnyire használatlan hever birtoktokban, elégsé-

ges több embertársaitoknak éltet menteni meg. Higyjétek az asszonyi kellem nem szorúl drágaságok segéd csillagására, sőt inkább ezek saját kecséitől elvonva, csak kápráztatják a nézők szeméit; — de majd el is vesztik azok fényeket, szenvedők könyveszepei s éhel halók véglehelleti fogják tündökléseket homályosítani, mert tudva lesz, miként Ti azok megtarthathatásit ama szerencsétlenek nem segítése bünének drága árán vásároltátok meg. A régi s újabb hős nemzetek asszonyai megfosztották magokat minden drágaságaiktól s a hazá oltárára tették, hogy veszedelembé forgó hazájok s hontársaikon segíthessenek. Nektek is veszedelemben forog hazátok, veszedelemben sok ezer hontársaitok; és ezen áldozati alkalom amazoknál még illőbb szelid érzétekhez; nem vér-ontásról, nem ellenség vad gyilkolásáról van itt szó, senkinek sem szereszélyt, s jajokat adománytok, nem okozni, csak törölni fog könyveket, enyhíteni fájdalmakat, áldást szül s számos emberek éltét fogja megtartani; — s ennyi letörölt könyvesep, enyhített fájdalom, ily sok áldás s megmentett emberi élet, nem lenne-e néhány kő vagy érez czifrással nagyon is olesón vásárolva? Áldozzon tehát mindenki közülettek, hazánk lelkes leányi, tehetsége szerént, birtokában lévő arany, ezüst, kőves portékáiból e szent czélra. Nem gondolom, hogy egy is lenne köztetek, ki bár csak egy gyűrűt vagy néhány löt ezüstöt ne adna szenvedő felebarátai mentésére; hiszen egy pár gyűrű, ha szinte nem nagyon drága is, egy-két ember életét tarthatja meg, és majd tudná-

tok-é azokat gyengéd ujjaitokon viselni, s nem égetnének-e mint a bün sulya, érzvén miként azoknak megtartása mián embereknél kelle éhel halniok.

Az egybe gyülemendő drágaságok Pesten és Bécsben fognak árverés által az éhezők táplálására fordítandó pénzzé tétetni, hogy lássa testvér hazánk, lássa a külföld, minő magas Lélek, s minő mennyei érzés díszesíti Erdély leányait. Hát az egymást üző költséges változásai a viseletnek, a számos és szám feletti nagy áru köntösök, a hamar fere vetendő vagy szint oly hamar romlandó öltözeti czifrásságok, nem rabolnak-e szegény országunkból tetemes mennyiségű, és soha vissza nem kerülő pénzt ki? s ezen pénz-mennyiség (melynek kiadása talán máskor is helytelen, de most valóban vétkes) — nem lenne-e elégséges sok száz szilárdonk eledelt nyujtani? — Kevesítétek öltözeti költségeiteket.

Tegyétek magatoknak lelkiismeretesen megtartandó törvényű, azon örös lelkü s nemes elhatározást, miszerént most esztendeig, míg ezen veszélyes inség fenyeget és léte, nem fogtok magatoknak új és költséges köntösöket csináltatni, főként pedig hogy kivülről kalapokat, főkeket, s egyéb öltözetmüket ezen terhes idő elteltéig nem hoztatók. Bizonyan a jó izlésű, csinos, de egyszerű s nem költséges öltözet nem fog kevesebbé bájosná tenni; nem léteznek

toilette titkai, melyek annyira lennének képesek kecséiteket emelni, mint azon egyszerű öltözet, melyet éz, nemes szív, s gyengéd érzés parancsából fogmátok viselni. Ama szerény viseletben a nemes érzésű ifju, s a lelkes férfi nektek s nem ruhátoknak fog, és bizonytal fog is hódolni. Legyetek meggyőződve, minden besületes s tiszta érzésű ember szemé előtt ezen egyszerűség, legmennyeyebb, s legbiztosabban tetsző ékségesség léte; ellenben minden piperés hób, ki szilárd emberektől megtagadott költséggel fog czifrázkodni, — csak guny-kacaját érdemel, s megvetést nyerhet. Adjátok tehát öltözés-tekre fordítai szokott költségeitek egy részét, hónapoként vagy egyszerre, a felemeltet, tábba.

Drága köveknél drágább azon lelket emelő öntudás, mellyel az eszközöltött jótétek szivetek jutalmazni fogja; s minden öltözetek leg-díszesbiké, s tetszést leginkább nyerő s érdemlő a szelidség, érzékeny szív, s felemelkedett érzés mennyei fényéből szótt öltözet.

WESSELÉNYI MIKLÓS.

SCOTTA FRIDA.

Egy ifju, húszéves hegedűművésznő lépett márczius hó 4-én a szüniidei-gyermektelep-egyesület jótékonycézél hangversenyén a budapesti közönség elé, s közönségünk nagyon előékenyen fogadta a fiatal dán hölgyet, ki már Európaszerte aratja diadalait. Pedig a mi zenei közönségünket nehéz meghódítani amugy hamarjában. Bizonyítja Sanderson példája, ki kiváló énekesnő, Dániának és Németországnak ünnepelelt csillaga, de itteni szereplése alkalmával nem tett kiválóbb hatást mert Scotta Fridával együtt lépett fel, s a még annyira fiatal hegedűművésznő művészete túlszárnyalta a híres énekesnő előadását. Valóban nem lehet csudálni a külföldi sajtó elismerését, melyben Scotta Fridát részestette.

Nálunk most e héten adta első önálló hangversenyét, s ez alkalmából érdekesnek tartjuk a művésznő rövid életrajza kíséretében bemutatni olvasóinknak.

Scotta Frida 1872 márczius 31-én született, Kopenhágában, mint jómódu szilők gyermeke; atyja tekintélyes ügyvéd volt. Már ötéves korában „csodagyermek” számba ment. Már akkor is el tudta játszani pici hegedűjén mindamaz áriákat, melyeket alig néhányszor hallott. A kis leánynak eme természetadta zenei tehetsége arra indította szülőit, hogy Tofté, kopenhágai hírneves tanár által képeztessek. Majd a párisi zenekonzervatóriumra ment, a hol a nemrég elhunyt világhírű Massart mesternek és a nem kevesebb híres Berthelie tanárnak volt kedvence tanítványa. Két évi szorgalmas tanulás után egyhangulaj itélték neki az első nagy díjat. A zarávizsga Vieuxtemps „Appassionata” fantáziáját játszotta oly sikerrel, hogy a párisi sajtó már akkor nagy jövőt jósolt neki.

Hazájába visszatérve, sűrűn szerepelt a kopenhágai filharmonikus hangversenyeken. De a nagyratörékvő művésznő nem elégedett meg hazai sikereivel s a külföldre indult körútra, hogy itt is bemutassa művészetét. Előbb Skandináviában, majd Németországban lépett föl s ez év február havában hangversenyezett először Bécsben, a hol szintén megnyerte a zeneileg annyira elkenyvezett közönséget.

Bécsből mi hozánk rándult le s itt, mint főnebb említők, a szüniidei gyermektelep-egyesület javára rendezett hangversenyen lépett fel először márczius hó 4-én. Ez alkalommal magyar ábrándokat is játszott oly verve-el, minőt ritkán hallottunk idegen művésztől. Játékát általában merész biztosság, bátor fellépés és mély bensőség jellemzi.

A hangverseny befejeztével Teleki Géza gróf,

a gyermektelep-egyesület elnöke, a vigadó étteremben cigányzenét mutatott be a jeles művésznőnek, ki ezáltal először hallgatta a barna legényeket, annyira el volt ragadtatva, hogy felkérte a cigányprimást: tanítsa meg néhány magyar népdalra, melyeket külföldön és nálunk akar előadni.

S. Ö.

DOBOS JANI, A „MADÁRFEJŰ” GYEREK.

A képünkön látható kis emberke, kit az orvosi egyetem tanárai mint érdekes természeti jelenséget mutatnak be hallgatóiknak az egyetemen, s ki már huzamosabb idő óta mindennap fellép Somossy nagymező-utcai orpheumában, ma Budapest egyik legnagyobb nevezetessége. Tudós doktorok és a művelt nagy közönség egyaránt nagy érdeklődéssel szemléli, mert 12 éves kora daczára csak akkora, mint egy 3—4 éves gyermek; visszamaradt testében és lelkében; emlékezet a mesebeli gnómokra, meg az aztékekre, arra a törpe népre, melyet a spanyolok

DOBOS JANI IMPRESSZÁRIÓJÁVAL.

Szirma Károly rajza.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

„Erzsébet királyné.” A magyar történelmi drámának csak kevés a művelője. Szinműíróink inkább a modern életből merítnek, mint a multból. Inkább választják a realitást, mint a regényest, s könnyebb feladatnak találják a társadalmi bajok festését, mint rég múlt idők szenvedélyeit. De Bartók Lajos állhatatosan képviseli drámaírodalmunkban a történelmi drámát. „Kendi Margit” és „Thurán Anna” után megírta „Erzsébet királyné”-t, mely márczius 11-én került először színpadra, s a közönség nagy érdeklődéssel találkozott.

A tárgy, melyet most feldolgozott, többször foglalkoztatta már az írókat és költőket. Ebből a korból való Arany „Toldi szerelme” is; Rákosi Jenő pedig „Endre és Johanna” címen írt belőle drámát. Bartók drámájának főalakja, Erzsébet királyné, a Róbert Károly özvegye, Nagy Lajos király anyja. A darab meséje nagy, mert magában foglalja az Anjouk nápolyi trónkövetelését, Endre és Johanna drámáját, Lajos király nápolyi hadjáratát, Endre halálának megbotlását. Bele játszik a Zách Klára tragédiája is, most a szerző a Zách-család kiirtásának nemezését állítja oda drámai igazságtévének. Az események egyik fele Magyarországon történik, másik fele olasz

földön. A gazdag történelmi anyag zavarta is a szerzőt a drámai egység megtalálásában. A két első felvonás a nápolyi udvart ismerteti meg, hol a haldokló Róbert király az Anjou-családot egyesíteni akarja házasságok által. De a tervnek sok az ellen-sége, s fondorkodnak a magyar frigy ellen. Erzsébet királyné követe s maga Endre királyi, a ki álnév alatt jön a nápolyi udvarba, nagy romlottóságot talál itt. Endre menyasszonya, Johanna hercegné is könnyelmű, ledér lány, de a királyfi megszereti. A nagy kísérettel jövő Erzsébet királynét pedig az a hír várja, hogy a fának, Lajos királynak szánt menyasszony, Mária hercegnő megözökött Durazzo Károlyllyal. A dolyfős Katalin fejedelemné és Erzsébet királyné nem férnek meg egymás mellett, s Katalin egyszer sértő czélzást tesz Erzsébet kezére, melyről négy új hiányzik, mert az Zách Felicián levágta, mikor leánya szegényedni akarta megbotlását. Már Johanna és Endre házasságát is megüsmültsé fenyegeti, mert Erzsébet észreveszi Johanna ledérségét. De a házasság megtörténi, Endre Nápolyban marad mint király, Erzsébet megalázza tér haza, mert Nápolyban a Zách-tragédiát megtudták s a történektért Erzsébetet vádolják. Erzsébet a visegrádi várba vonul, s ott hallja meg, hogy fiát, Endrét, Nápolyban megölték. Testvére gyilkosát megbotolni hadsereggel indul Nagy Lajos király Nápolyba, s diadalmasan vonul be oda. Endre gyilkosa, Durazzo Károly teteti a Lajos iránti hűséget. A király, kinek jégységét pedig Károly megszóktette, kezdetben hisz neki, de aztán a boszúra gondol. Aversa kolostor termében,

Kautz tiszteletére. E hó 14-ikén ment az végbe a redout éttermében, s mintegy kétszázán jelentek meg Kautz jelenléti és volt tanítványai, továbbá br. Eötvös Loránd egyetemi rektor, számos egyetemi tanárral. Az első pohárköszöntőt Rényi József, az egyetemi kör elnöke mondta. B. Eötvös Loránd rektor elmes beszédjében általános derűtséget keltett, hogy «eddig Kautz indexeket írt alá, ezután a bankoktól írja alá.» Súlygyula tanár azt kívánta, hogy Kautz, mint a független, önálló magyar jegybank kormányzója térne vissza. Kautz Gyula meghatottságtól remegő hangon bucsuzott el az ifjuságtól, lekére kötötte az ifjaknak, hogy ezután is a hazaszeretet és a kötelességérzet vezesse őket pályájukon. — Másnap, e hó 15-ikén a belvárosi szabad-*clava* párt végrehajtó bizottsága (melynek a választások alatt Kautz elnöke volt) rendezett bucsu-lakomát a «Hungária» szállodában. Mintegy 300-an mentek el, köztük Ráth Károly főpolgármester, br. Podmaniczky Frigyes, a belváros képviselője, Emich Gusztáv, Hegedűs Sándor és még számosan a belvárosi előkelő polgárai közül. Láng Lajos államtitkár éltezte Kautz Gyulát, ki ezután szintén poharat emelt s biztosította barátait, hogy bár a királyi kegy idegen földre szólította, soha sem fog megfélemezni hazájáról és a fővárosról. A haza életével fejezte be szavait. Kautzot éltették még Hegedűs Sándor, Ráth Károly és Való Simon, míg Csáthy Lajos megemlékezvén március 15-éről, vitéz bajtársát, br. Podmaniczkyt éltezte.

Az országos közegészségi tanács elnökévé dr. Koványi Frigyes, másodelnökévé pedig dr. Müller Kálmán, ezen tanács eddigi rendes tagja és Rókuskórházi igazgató nevezetett ki.

Egy afrikai utazó Stanleyről. Westmark Tódor svéd afrikai utazó e hó 14-ikén felolvasást tartott a redout kisebb termében, hol elég sokan gyűltek össze, hogy meghallgassák. Westmark svéd utazó 1883-ban a belga expedíció szolgálatában járt először Afrikában s akkor találkozott Stanleyvel, kit Westmark azóta saját vándorokká, ki nem a tudományt, hanem súlyos kápi érdekét szolgálta. A svéd utazó budapesti felolvasása nagy részben ily vándorokból állt. Másik része az emberevő bangalák közt töltött tapasztalatait adta elő, melyről lapunk mult száma már tüzetebben szolt. Westmark németül tartotta előadását, oly nyelven, melyet idegen kiejtéssel beszélt.

Stanleyt kegytelenséggel, haszonlenséssel vádolta. A károlyvárosi születésű Lukács halálát is neki tulajdonítja, mert nagy beteg vitette maga elé, s Lukács ennek következtében halt meg. Westmark szerint Stanley azért akart megszabadulni Lukács-tól, mert haszon várt rá halála után. A belga kormány nyomasztóan 100,000 frank jutalmat adott minden telep felszereléséért a Kongo-vidéken. Lukács is szervezett ily telepet, s halála után Stanley vette föl a 100,000 frankot. Azzal is vádolja Stanleyt, hogy végig nézett egy jelenetet, midőn a benszülöttek meghalt főnökük tiszteletére tizenegy embert áldoztak fel. Azt is megette Stanley, hogy rabszolgákat, különösen rabszolgákat vásárolt és elajándékozta az egyes állomásokon maradt tisztjeinek, a kik viszont csereszletet üttek egymás között. Nagybárá azok Westmark vádjai Stanley ellen.

A magyarországi helynevek a földrajzban. A németországi térképek és földrajzi könyvek a magyarországi helyneveket önkényű elferdítették németes hangzásuakká, vagy egynemű német néven emlegetik. Szegeden, Debreczin mellett egy csomó német helynév fordul elő, a mi nálunk nincs forgalomban. A hadügyminiszter a delegációnk előtt megígérte, hogy a katonai térképen ezután magyar helynevek lesznek. E hirre a magyar földrajzi társaság bizottságot küldött ki Erdődi Béla elnöklete alatt, a mely munkásságát megkezdte.

A bizottság, mely a térképek magyarizálására meg-tette az előkészületeket, ezen kívül ezt a vívmányt itt is, meg külföldön is értékelni akarja. Így elhatározták, hogy felkeresik a tekintélyesebb helyi német lapokat s felkérlik azokat, hogy a magyar helyneveket írják magyarul s a németet, az esetleges tévedés kiküszöböléséért, tegyék zárjelbe: Pozsony (Pressburg), Pécs (Fünfkirchen) stb. Király Pál indítványára felkérte a közlekedési minisztert, hogy a déli vasut és a nyugati pályaudvar váró termeiben lévő vasuti térképeken az Ofen-Pest féle elnevezéseket javítsák ki; ott ezer meg ezer idegen utazó fordul meg s ha ők azt látják, hogy mi fővárosunkban sem ragaszkodunk a Budapest egyedül helyes írásmódjához, tőlük még kevésbé várhatjuk azt. A bizottság végül elhatározta, hogy a külföld részére a berni kongresszus értelmében 600—1000 helynévből álló magyar földrajzi szótárt állít össze, a kiejtésnek megfelelő angol, olasz, francia és német átírással. Ennek a szótárnak a szerkesztésével Erdődi Béla, Jankó János és Márki Sándor bizattak meg.

Az első osztrák általános baleset ellen biztosító társaság, melyet hazánkban a triesti általános biztosító társulat (Assicurazioni Generali) magyarországi vezérigazgatója képvisel, közzétette e hó 5-én megtartotta és közzétette 1891-iki üzleti jelentését. E számadási jelentésből kitűnik, hogy a baleset-biztosítás a lefolyt évben egy a biztosítottak számát, mint az azok által fizetett díjakat illetőleg jelentékenyen haladt. A díjbevétel 1,020,400 forint 99 krajczártszeggel ért el, mely összegből az egyénekenkénti biztosításra 883,707 frt 98 krajczártszeggel, míg a jövő években esedékes díjkötelezvények ez ágánál 4,713,990 frt 12 krajczártszeggel. Az egyénekenkénti biztosítást 1891 végeig már 60,214 személy vette igénybe. Az 1891-iki üzleti évben 8486 káresemélyt 458,322 frt 11 krajczártszeggel és az intézet fennállása óta összesen 43,093 lón kifizette és az intézet fennállása óta összesen 43,093 káresemélyt 2,469,452 forint 88 krajczártszeggel. Az intézet után 2,469,452 forint 88 krajczártszeggel záradék és üzletszámla 126,431 frt 7 krajczártszeggel záradék és a közgyűlés az igazgatótanács ajánlatára elhatározta, hogy ebből 100,000 forintot az osztalék-szelvény beállítására (= 10 százalék) fordítva az osztalék-szelvény beállítására. Az 1,000,000 frt teljesen betöltött részvényből kivül a társaság még 952,950 frt 56 krajczártszeggel felölt rendelkezik, mely összeg — mint ezt a mérleg-számla mutatja — előrendelt értékekben van elhelyezve és ezeknek nagyrésze magyar papirokból áll.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közlebbi napokban: SZIGNAROVICS JAKAB, főenczendi szerzetes és kiérdemült tartományi főnök, aranyismerés pap, Galgócson, 77 éves. — BARTSIK MARTON, egykor a jászku-n kerület főkapitánya, Jászberényben, élete 87-ik évében; jótékony cselekedte 16,000 frtot hagyott. — FUCHS ANDRÁS, nyugalmába vonult evang. lelkész, Nagy-Kikindán. — RÓNAY DOMOKOS, honvédmegyei, néhai Rónay Jácint püspök testvére, Pozsonyban, élete 61-dik évében. — TOTI ISTVÁN, akadémiai festő, Sopronban, 67 éves. — DR. BRAYER JÁNOS, Kassa város nyug. orvosa, élete 78-dik évében. — PÉCHY ÖDÖS, a sárosmegyei tekintélyes Péchy család tagja, Eperjesen. — KÁLLAY SÁNDOR, ügyvéd, régebben főszolgabíró, 64 éves, Nagy-Kállóban. — SZABÓ EDE, honvédelmi miniszteriiumi nyug. fogalmazó, 39-dik évében, Budapesten. — DR. BREUER MIKSA, főorvosi orvos, 75 éves. — LAZAROVICS SÁNDOR, temesi nagybirtokos, 68 éves, Nagy-Szredistyén. — BORSODY PÉTER, föld-birtokos, Somogy megye törvényszéki tagja, 69 éves, Jobbházán. — DR. SCHWESTER KÁROLY, pécsi-kai orvos, kedvelt és tevékeny férfi. — LIPNICZKY JÓZSEF, nyug. telegkönyvezető, 72 éves, Szatmáron. — FÖLFÖLDI GRÖGNY, a «Turkeve» című hetilap szerkesztője és kiadótlajdonosa. — KANOVICS IMRE, fővárosi tisztviselő, Kanovics Béla józsefvárosi apát-plébános testvérbátyja, 72 éves. — ANGYAL LŐRINCZ, adóhivatali számtiszt, 43 é. Keeskenétén. — CSATÓ FERENCZ, az első magyar ált. biztosító társaság tisztviselője, Szegeden, 75-dik évében. — VIGYAZO RUDOLF, paksi földbirtokos és takarékpénztári igazgató. — SÁTZGER KERESZTÉLY, dunántúli nagybirtokos, 36 éves, Bécsben. — KUBÁRK J., a Ludovika Akadémia I. éves növendéke, Budapesten. — WOLF EDE, egy budapesti kereskedői cég főnöke, 72 éves. — IVANICH VIKTOR, budapesti születésű bécsi orvos, ki a budapesti orvosi egylet egyik bőkezű alapítója volt, 80 éves, Bécsben.

ÖZV. LEITNER JOZSEFNE, szül. Solterev Jozefa, a déli vidéken köztiszteletben élt úrnő, kinek 88-ik évében történt halálát nagy kiterjedésű család gyászolja, Lugoson. — ÖZV. PAÁL REZSONÉ, Ujvári Béla, soproni főreáliskolai tanár anyósa, Sopronban, 64-ik évében. — ÖZV. GÖLLNER LAJOSNE, szül. Draskóczy Anna, 52-ik évében, Budapesten; ugyanitt özv. BORONKAY IONÁCSNE, szül. Reviczky Antonia 79 éves. — JAKABY KÁROLYNE, szül. Malocsay Klementina, Budapesten, 51-dik évében. — GÖNCZY ENDRÉNE, szül. Dáné Lenke, S-ászfárason, 26 éves. — STEINER SÁBOLTA, Sturm Albert, hírlapíró édes anyja, 67 éves, Liptó-Szentmiklóson. — WEINORBER ARMINNÉ, szül. Holzer Babette, a kerpesi-uti «Fehér hatyán» szálloda tulajdonosának neje, 68. évében, Budapesten.

Szerkesztői mondanivalók.

Szakácsai B. Gy. Ifyfalva. D. B. Kaposvár. G. M. sat. — A felvidéki írások számára beküldött adományait kívánataik szerint első sorban a szintén szerkesztőségünk vezetésé mellett megjelenő «Képes Néplap»-ban nyugtázzuk.

London. A—l. A Buttlér új könyvéről szóló ismer-tetés e hétre későn érkezett, s így jövő számunkra kellett halasztanunk.

Homály. Intés. Telen. A három kis vers teljességgel nem árul el költői hivatottságot. Az első és utolsó, mely csak egy kép, egy hangulat volna, még csak tűrhető; a második azonban minden kritikán alul álló zagyvalék. Az első versszakban az életet patakhoz hasonlítja, mely a tengerbe — a halálba szakad —, a második versszakban már azzal biztat, hogy «míg erős, izmos vagy, szedd éted gyümölcsét, nehogy a roszaság férgi meglepje», a harmadik versszak szerint: a legszebb gyümölcs is, ha a féreg rája, lehull, a negyedikben «meglep nem is várva, a sápitó halál, boldog az, kit útra elkészülve talál» stb. Itt ugyan hiába keressük az összefüggést, sőt még az értelmet is, s legfőképpen azt a tanúságot meríthetjük belőle, hogy a gyümölcsöt egészen érteletlenül kell leszedni, nehogy fáján megférjessék.

jek. A mi persze egészen hamis tanúság. A másik két versben, minthogy nem okozódik, nincsenek ilyen bot-lások, ezekben, a gyöngye verselésen kívül, csak az a baj, hogy a képet nem tudja a perspektiva szabályai szerint megfesteni s folyvást ugrál a közlebbi és távolibbi tárgyakra.

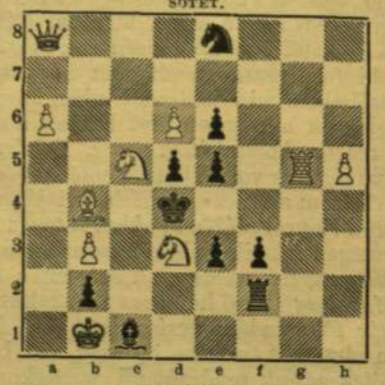
Merengés. Komoly, sőt pathetikus hangon szól, mégis itt-ott, például a holdhoz intézett beszédében, akaratlan komikum nyilatkozik.

Vihar söpri... Zöld lombok közt. Tartalmilag és formailag egyaránt gyarló kísérlet. A magyar verselési technika mai fejlettsége mellett szinte csodálkozik az ember, hogy akad valaki széles e hazában, a ki meg-elégzik az ilyen rémekkel: szeméjt—esküjét, éskü-det—szeretlek, megrepel—terhet, engem—szerelem stb.

L. K.-hoz. A költemény alapszemléje csinos, a kidol-gozás azonban gyakorlatlan kezdő vall.

SAKKJÁTÉK.

1710. számú feladvány. Juchly J.-től.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1705. számú feladvány megfejtése. Duhbe F.-től.

Megejtés.

Világos. Sötét. Világos. Sötét.

1. Hg8—h6 — Ke5—f6 (a) 1. Fg7—h6: (b)
2. Vb3—d5 — Kf6—g6 2. Hh6—g4+ — Ke5—f5
3. Vd5—g5 + stb. 3. Vb3—d5+ — Kf5—g6
4. Hg6—f8 mat.

Világos. Sötét.

1. — e7—f6: —
2. Vb3—h3 — Kd5—d5
3. Vb3—f5+ — Kd5—e4
4. Vb5—e4 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Nagyhörösn: Kovács László. — Keeskenétén: Balogh Dienes. — Eperjesen: Somogyi Miklós. — A pesti sakk-hír.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 10-ik számában közölt kép-talány megfejtése: Jatek.

Heti naptár, március hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Israeltita
20 V. B 3 Oculi	E Hubert	8 D Nőjti S. v.	21
21 H. Benedek ap.	Benedek	9 Szab. 40 vt.	22
22 K. Oktavian vt.	Octavian	10 Kodrát és t.	23
23 S. Prumentius	Prumentius	11 Szofron pk.	24
24 C. Gábor fiangyal Gábor	Gábor	12 Theofanesz	25
25 P. Gyüm. oltó E. A. Gyüm. o. b. a.	Gyüm.	13 Nizefor pk.	26
26 S. Manó vt.	Manó	Benedek	27 S. W. P.

Holdváltás. ☾ Utolsó negyed 21-én 6 óra 33 pk. délután.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. számn.)

Fekete, fehér és színes selymeket méteren-ként 45 kr.-tól 16 frt 65 kr.-ig sima és mintázott mintegy 240 különböző fajta és 2000 különböző színben szállít, megrendelt egyes öltönyökre, vagy végeken is postabér- és vámmentesen Henneberg G. (cs. kir. udv. szállító) selyemgyára Zürichben. Minták postafordulóval küldtetek. Svájcba ezimzett levelekre 10 krajczártszeggel ragasztandó. (1)

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyv-kereskedésben kapható:

ÁBRÁZOLÓ GEOMETRIA.

A GYMNAZIUMOK VII. ÉS VIII. OSZTÁLYA SZÁMÁRA.

A görög nyelvet helyettesítő tanfolyamra vonatkozó 31,085. sz. a. miniszteri rendelet értelmében.

Írta HORNISCHEK HENRIK tanár.

Öt rajzmelléklettel és a szöveg közé nyomott 25 ábrával.

Ára füzve 1 frt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Dr. KEIL A. L.

RÓMA TÖRVÉNYHOZÁSA

A NÉPGYŰLÉSEK KORÁBAN.

Ára füzve 4 frt.

GÖRÖG IRODALOMTÖRTÉNET.

A GYMNAZIUM VII. ÉS VIII. OSZTÁLYA SZÁMÁRA.

Írta

SCHILL SALAMON.

Ára füzve 1 frt 40 kr.

Az összes 1891. kiállításokon u. m. Nagy-Szombat, Komárom, Temesvár, Zágráb és Vácztól legelső és legmagasabb kitüntetés: nagy díszokmány.

Alakult 1856. KÜHNÉ E. Alakult 1856.

gazdasági gépgyára Mosonyban

Főraktár: Budapesten, Váci-körút 21.

Ajánlja a t. gazdaközönségnek az általán kedvelt népszerű és több mint 12,000 példányban elterjedt kitértő

„HUNGARIA-DRILL” SZORVETŐGÉPEIT.

Uj! „Balance-Hungaria-Drill.” (Wehrsch szabdalma.) Legjobb sorvető hegyes vidékre. Könnyű és olcsó repavetógépek. Laacke-féle rét és szántóboronák. Egy- és kétfazsú ékek. Uj! „TRIUMPH” kitértő szelelő magtár-roska. Rosták, konkolyozók, kapálók, 1010-gétek és minden más gazdasági eszközök készletben. 4645 Árjegyzékek bérmentve.

Nevelőnököt, bonnokat, óvónőket lelkiismeretesen ajánl és elhelyez: K. Hentaller Thekla, Budapest, Mária-utca 23. sz.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

GYULAI PÁL

KÖLTEMÉNYEI.

A KÖLTŐ ARCZKÉPEVEL.

Második bővített kiadás. Füzve 4 frt. Díszkötésben 5 frt.

GYULAI PÁL

EGY RÉGI UDVARHÁZ

UTOLSÓ GAZDÁJA.

Dörre Tivadar rajzaival. — Harmadik kiadás.

Füzve 1 frt 40 kr. — Díszkötésben 2 frt.

GYULAI PÁL

NŐK A TÜKÖR ELŐTT.

BESZÉLY.

Feszty Árpád rajzaival. — Harmadik kiadás.

Füzve 1 frt 40 kr. — Díszkötésben 2 frt.

BUDAPESTI KÖZUTI VASPÁLYA-TÁRSASÁG

HIRDETMEYNY.

A budapesti közuti vaspálya-társaság

XXVII. rendes közgyűlése

f. évi április hó 4-én délutáni 3 órakor az evang. iskolaépület dísztermében (IV. ker., sütő-utca 1. sz.) fog megtartatni.

NAPIREND:

1. Igazgatósági évi jelentés, előterjesztése az 1891. évi zárszámadásnak és mérlegnek s a felügyelő-bizottság erre vonatkozó jelentésének, az osztalék megállapítása, határozat a felmentvény megadása érdemében.
2. A társulati választmány újabb megválasztása. (Alapszabály 50. §-a).
3. Netaláni egyéb indítványok a t. cz. részvényesek köréből, a mennyiben alapszabályszerűen (8 nappal a közgyűlés előtt írásban) fognának az igazgatóságnál bemutatatni.

☞ Szavazati jogot adnak a társaság közgyűlésein (alapszabályok 15. és 20. §§.) egyaránt a társaság részvényei s illetőleg élvezeti jegyei, ha legalább négy nappal a közgyűlés előtt az igazgatóságnál letétmennyreztettek; de a névre szóló részvények és élvezeti jegyek csak annyiban, a mennyiben a részvénykönyvben 45 nap óta vannak a letétük saját neveire írva. Felkérhetek tehát a t. cz. részvényes urak, kik a jelen közgyűlésben résztvenni óhajtának, miszerint a czimleiket, a szelvényeikkel együtt beazólag f. évi március 31-ig az igazgatóságnál (VI., Andrássy-ut 9. sz. d. e. 9—12. d. u. 4—5 óra között) térítvény mellett letenni méltóztatassanak, hol a szavazási igazolványokkal egyidejűleg az előterjesztendő zárszámla és mérleg, valamint a felügyelő-bizottság jelentése is lesz átvethető. Budapest, 1892 március 12-én. **Az igazgatóság.**

Az arcz szépségét

legbiztosabban megszerzi és fentartja

Leichner zsirpora Leichner hermelin-pora

E híres arcporok a legmagasabb női körökben s a legelső művésznők által előszeretettel alkalmaztatnak; a bőrt éles vagy poros levegő ellen megvédik, s fiatalos, viruló kinézetet adnak neki. Csak zárt szellencsékben a gyárban: Berlin, Schützentrassze 31 és minden illatszer-kereskedésben. **Az igazgatóság.**

☞ **LEICHNER L.** illatsz.-vegyész, a kir. udvari színházak szállítója.

Nincs többé köhögés!!
MELL- ÉS TUDÓBAJ ELLEN!
Dr. med. Fáykiss szépségi kárpóti növénykivonat

Egy üveg ára használati utasítással 75 kr.
Csalokörök 1 dobozzal 35 kr. 100 Egy csomaggal
1 csomag 20 kr. 100 50 kr. kis 25 kr

Tizenöt év óta legjobb eredménnyel használják köhögés, rekedtség, katarrhus, höhögés, náthás (finom), szájkörmélség, tüdőgyulladás stb. ellen. Eredekben kapható Fáykiss József, nagy Kristóf-hoz ezimzett gyógyszerárban Budapesten, továbbá Török József gyógyszerárban, Király-utca. — Postai megrendelések azonnal eszközöltek.

Legjobb és Leghíresebb
Pipere Hőgyörpör

La VELOUTINE

Különleges Rizspör
BISMUTTAL VEGETIVÉ

CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Horgony-Pain-Expeller.

Ezen rég jónak bizonyult bedörzsölést eszű, köszvény, tagzsargatás stb. ellen legjobban ajánlhatjuk a t. cz. közönség figyelmébe. Egy üveg ára 40 és 70 kr. és a legtöbb gyógyszerárban kapható.

Csak horgonyval valódi!

GRANDS MAGASINS DU
Printemps

NOUVEAUTÉS
Ingyen és Bérmentve

küldjük a legújabb divatot tartalmazó nagy illusztrált Catalogust a nyári évadra. Megkeresések czimzandók:

JULES JALUZOT & Co
PARIS

Ugyancsak bérmentve küldetnek a Printemps óriási raktárán levő szövetek mintái, árat és fajt lehetőleg meghatározni kérünk.

Expediitio Magyarország részére portamentesen 25 franktól kezdve.

Vámmentes küldemények föltételei a Catalogusban. Továbbító-és vámkezelési házunk: Salzburgban, Mozartplatz, 4.

Levelezés Magyar nyelven.

SCHLICK féle vasöntöde és gépgyár részv.-társ.
BUDAPESTEN.

Gyár és irodák: Városi iroda és raktár: Fiók-raktár:
VI. külső váci-út. Podmaniczky-utca 14. Kerepesi-út 77.

Gőz- és járgány-cséplőkészületek,

számos első díjjal kitünt. Schlick-féle szab. 2 és 3 vasu ekék,

mélyítő és egyetemes acél-ekék,

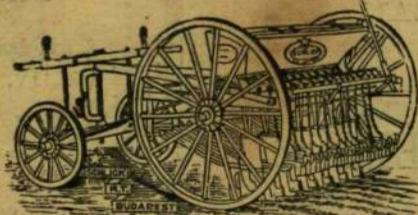
eredeti SCHLICK- és VIDATS-féle

egyvasu ekék, talajmivelő eszközök,

Schlick-féle szab. „HALADÁS” sorbavető gépek,

Takarmánykészítő gépek, daráló, őrlőmalmok és mindennemű gazdasági gépek. Eredeti amerikai kévvető és marokrázó aratógépek és fűkaszázó gépek, szállító ható mezeli vasutak stb.

Előnyös fizetési feltételek. Legjutányosabb árak.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve

REGEDEI

TISZTA ALKALIKUS SAVANYU-VIZ

legjobb asztali és üdítő ital

kipróbált gyógyszer köhögés, torokbetegségek, gyomor- és hólyaghurtnál.

Főraktár: Budapesten, Lipót-körút 21/a.

Magyar Jelzálog-Hitelbank

Hirdetmény.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank t. cz. részvényesei az 1892 márczius hó 29. napján, d. u. 3 órakor a bank helyiségeiben (V. Erzsébet-tér 9. sz. a.) tartandó

XXIII. rendes közgyűlésre

ezennel tisztelettel meghívotnak.

Napirend:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság évi jelentése.
2. Az 1891. évi mérleg előterjesztése és a fölmentvény megadása.
3. Határozathozatal a tiszta nyereség hovaforodítása iránt.
4. Az alapszabályok 12-ik §-ának módosítása, a záloglevél-bizottság alapnak a törvény értelmében leendő felemelése tárgyában.

A részvények letéhetők:

Budapesten: a bank főpénztáránál (V., Erzsébet-tér 9. sz. alatti) és a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltó-banknál.

Bécsben: az Union-Banknál.

Párisban: a «Société générale pour favoriser le développement du Commerce et de l'Industrie en France» című banknál.

Az igazgatóság.

Alapszabályok kivonata:

20. § 10 teljesen befizetett részvény vagy 20 részvényjegy tulajdona egy szavazatra jogosít.

21. §. Részvényesek, kik szavazó-jogukkal élni akarnak, kötelesek a közgyűlés összeülte előtt legalább 8 nappal, részvényeiket térítvény mellett letétevényezni.

A letétevényezés a bank pénztáránál, vagy más, a hirlapokban kijelölt helyeken eszközölendő.

22. §. A szavazó-jog személyesen vagy meghatalmazott által gyakorolható. Meghatalmazás csak részvényesnek adható. Testületek, intézetek és kereskedelmi cégek, továbbá nők és kiskorúak a közgyűlésen törvényes képviselőjük által vehetnek részt, ha azok különben részvényesek nem volnának is. Azoknak, kik szavazó-jogukat igazolták, a részvények és az utánok járó szavazatok számának megjelölésével ellátott igazoló jegyek adatkak ki.

A részvények a részvényes által sajátkezeleg aláírandó jegyzékbe, számszerű sorrendben, és pedig a Magyar-Jelzálog-Hitelbanknál 1. minden egyéb letéthehelyen 2 példányon bejegyzendők.

A letétevényezésről törvényi nyelű és a részvények annak idején, a közgyűlés megtartása után, csakis ezen törvény visszaadása mellett fognak neki kiszolgáltatni.

Az 1891. évi mérleg és jelentés 1892. márczius 21-étől kezdve a t. cz. részvényesek rendelkező részére áll.

MEGHÍVÁS

a magyar leszámító- és pénzváltó-banknak

1892. évi márczius hó 30-ik napján déli 12 órakor a polgári kereskedelmi testület nagytermében (Budapest, V., Eötvös-tér 1. sz. a.) tartandó

XXII. RENDES KÖZGYŰLÉSÉRE.

NAPIREND:

1. Az igazgatóságnak jelentése az 1891. évi üzletről.
2. Az igazgatóság számadása és a megállapítandó osztalék feletti indítványa.
3. A felügyelő-bizottság jelentése az igazgatóság által elkészített évi számadás és mérlegről, valamint a nyereség felosztását illetőleg tett indítványok megvizsgálásáról.
4. Határozathozatal ezen tárgyak felett és felmentvény kiadása az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére.
5. Az alapszabályok megváltoztatása.
6. A felügyelő-bizottság megválasztása.

Azon t. cz. részvényesek, kik a közgyűlésen résztvenni kívánnak, felkérőnek, hogy az alapszabályok 17. §-a értelmében részvényeiket a még le nem járt szelvényekkel együtt legkésőbb f. évi márczius 27-ig a társaságnál Budapesten, vagy az Union-banknál Bécsben letétevényezzék.

A megválasztott mérleg és az erre vonatkozó felügyelő-bizottsági jelentés 1892. márczius 22-től kezdve a társaság helyiségeiben a részvényesek rendelkezésére áll.

Budapesten, 1892. márczius hó 11.

Az igazgatóság.

VASÁRNAPI UJSÁG

13. SZÁM.

BUDAPEST, MÁRCZIUS 27.

XXXIX. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG évi egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt 1 évi évre — 6 *

Csepán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
félre — 4 *

Csepán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.—
félre — 2.50

Külföldi előfizetésekre a postai
meghatározott vitellől is eszotlanodó.

FEHÉR IPOLY.

A MAGYAR benzecések, az ország e legrégebbi egyházi testülete, melynek tagjai közül nyerte a keresztény hitre tért magyarság első főpapjait, lelkipásztorait és tanítóit, nyolcz századon át hí maradt vallásos és tudományos hivatása nemzeti hagyományához. Munkásságának és alkotásainak erős nemzeti érzés, felvilágosult és humánus szellem adta meg alapszínét.

Innét a rokonszenv, melylyel a legmagyarabb főherceg, maga is egykoron a benzecés Rómer Flórisnak tanítványa, e derék rendet évek sora óta annyira kitünteti. Ebben leli magyarázatát, hogy fejedelmünk, a vallásos surlódások és kritikusi idejében, főkegyuri jogánál fogva, Pannonhalmi főpátiát, Vasváry Kolost nevezte ki a magyar katholikus egyház élére.

A koronának a nemzet meleg rokonszenvével fogadott választása fokozott mérvben odafordította az ország figyelmét, a legmagasabb helyről kitüntetett rend és üresedésbe jött magas egyházi és közjogi kiváltságokkal disztett főpáti széke felé.

A magyar benzecések főpátiája ugyanis nemcsak főnöke rendjének, de a magyar püspöki karnak is tagja s e ezimen törvényhozói jogot gyakorol a magyar felsőházban. Valóságos főpapja a minden egyházmegyétől független egyházkerületének s az elnöksége alá tartozó négy apátságának, külön szentszékekkel és önálló jurisdictióval. Kormányzója a kétszáz tagból álló szerzetnek, mely a maga tanárképző és hittani főiskolája mellett hat gimnáziumot lát el tanító erővel, huszonöt plébániát lelki pásztorkal és mintegy negyvenezer holdnyi földbirtokon gazdálkodik.

A rend, mely önkormányzati jogánál fogva hármal jelöl, kik közül a korona választása az első kandidátust szokta kinevezni, hagyományos féltékenységgel örködik, hogy a hivatottak közül a legméltóbbat válassza ki, a főpáti erények és

egyházas szellem mellett magas tanügyi képzültséget és a helyes gazdálkodás érzékét egy személyben igénylő főpáti széke.

Igy következett Rimely Mihály, a kiváló hittudós után dr. Kruesz Kryosztom, a jeles fizikus, Vasváry Kolos, a történetirő után Fehér Ipoly, a természettudós, kit a Pannonhalmán, február 25-ikén tartott választó-gyűlésen társai túlnyomó nagy többségének bizalma első helyen jelölt a főpáti székre.

Java férfikorában álló, reátermett férfi e kiválóan tanító szerzet élére, középtanodánk gyökere reformjának küszöbén. Alapos szakismeret európai látókörrrel, harmincz éves tapasztalat az újítás szükségének élénk érzékével, az alkotás becsvágya a végrehajtás energiájával, serény munkásság, az elegáns megjelenés reprezentáló képességével, az előnyök, miket Fehér Ipoly főpáti székebe átvált visz. Tanulásban és tanításban lefolyt élete — külső mozzanatokban fölötté szegény. Ötven évéből negyvennégy az iskolákra esik. Ebből tizenhárom a tanuló padban töltött el, harminczegyet mint tanár, gimnáziumi igazgató és főigazgató a katedrán és a közoktatás állami adminisztrációjában.

Hontmege Visk községében született 1842. ápril 11-én. Elemi iskoláit N.-Megyeren, a gimnáziumot Komáromban kiváló eredménnyel végezvén, tizenhat éves korában a benzecések rendjébe lépett és a szerzetesi ruhával vette fel Kálmán keresztneve mellé az Ipoly nevet. A hittani tanfolyam végeztével 1865 szeptember 24-én szentelték áldozópappá.

Még kispap korában, 1864-ben lépett a tanító pályára, a pannonhalmi főiskolában kedvenc tárgyait, a számtant és fizikát adva elő, Kruesz főpáti által kiválóan serkentve tanulmányában. Tudós főpátiá serkentésére írta és adta sajtó alá — a «Felsőbb Mennyiség-tan Elemei»-t, (Esztergom 1871), «Természettani Műszótár»-át (Pannonhalmi, 1871), «Kisérleti Természettan»-t, (Pest, 1871), «A Vegytan Rövid Vázlatát», (Pest, 1872), «A Vegytan Alapvonalait», (Pest, 1872), mely utóbbi három munkája gyors egymásutánban mindegyik három kiadást ért.

A magyar orvosok és természetvizsgálóknak 1874 augusztusában Győrött tartott nagygyűlése által titkárrá választatva, dr. Siklóssy és dr. Buzinkay közreműködésével a közgyűlés Napi Közlönyét és Évkönyvét, s a gyűlés elnökének Kruesz főpátiának megbízásából,

Letetve és Kegyelmi szegeli fényképe után.

FEHÉR IPOLY.

Diszoklevél Zágráb 1891. **KWIZDA FERENCZ JÁNOS** Arany érem Temesvár 1891.

cs. és kir. osztrák és román kir. udv. szállító Korneuburgban.

Első és legrégebbi állatgyógyászati szerek telepe Ausztria-Magyarországban.

Kitüntette 13 éremmel, 7 díszokmány és elismeréssel.

Alapítotott 1853-ban.

Kwizda Restitutionsfluidja
(üdítő nedv). Mosóvíz lovak részére.
Egy üveg ára 1 frt 40 kr. o. é.

Kwizda-féle vörös Blister lovak erős bedörzsolésére. — Egy tégely 2 frt.	Kwizda-féle körömkittje mes- lerséges körömszarr. Egy rud 80 kr.
Kwizda-féle csüdsumér ir lovak és szarvasmarhák részére. Egy tégely 1 frt.	Kwizda-féle patakenés merekvő-estörékony paták ellen. 1 szelence ára 400 gr. 1 frt 25 kr.
Kwizda-féle mosószappan házi állatok részére 40, 80, 160, 320 gr.	Kwizda-féle krosolinbalsam rothadásnak ellentálló és patacsü- sítő szer. 1 szelence 500 gr. 1.10.
Kwizda-féle fertőtlenítő szer istállók részére. 1/2 kg. 30, 5 kg. 1.40, 10 kg. 2.40.	Kwizda-féle nyereg-szappan a nyereg és kantárszjak tisztítása és jó karban tartására. 1 szel. 1 frt.

Tessék a fenti védjegyre ügyelni és határozottan Kwizda-féle készítményeket kérni.

Valódi minőségben minden gyógyszerárban.

Nagyban drogúistáknál.

Magyarországi főraktár Török József gyógyszer. Budapest, Király-utca 12.